

Sest sina saad Kristuse
tunnistajaks kõigile
inimestele selles,
mida sa oled näinud ja
kuulnud.

Ap. 22,15

ISSN 1736- 3284

METROPOOLIA

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku häälekandja

Me tunnistame armu,
kuulutame halastust, ei
varja heategusid.

Suurest veepühitsuspalvest

Nr 31 sügis 2006

August Jansen, „Taluvaade rukkihakkidega”, 1956, õli. Erakogu

Foto: Gennadi Baranov

*„Kõikide Looja, kes Sa ajad ja aastad
oma meelevalda panid,
ehi seda aastat oma õnnistuse krooniga.
Hoia rahus, Issand, meie maad ja rahvast
Jumalaema palvete pärast ja päästa meid.”*

(1. septembri indikt)

Selles lehes:

Metropoliit Stefanus
uuest liturgilisest aastast

loe lk 2

Hiiumaa preestri
Johannes Sakariase
suvekaemusest

loe lk 2

Haapsalu Maria Magdaleena
koguduse 170. a juubel
Preester Jiiri Ilves

loe lk 3

Välisuudised
preester Johannes Sakariase

loe lk 3

Diakooniatöötajad
Vastseliina hooldekodust ja
laagrist Kirikumäel

loe lk 4

Rahvusvahelisest
konverentsist Inglismaal
Marje Rohtla ja
Marina Treima

loe lk 4

Noortelaagrist Kreekas
Gudrun Heamägi

loe lk 5

Õigeusu kirikutekstiilidest,
liturgilistest riietest
ja Alkis Kepolase
ikoonimaali kursusest
Sirje Säär

loe lk 6

326. aasta kolmest ristist
Metropoliit Stefanus

loe lk 10–11

NOORTELEHES
Setomaa palverännakust
Tauri Tölpt

loe lk 12

Septembris algab uus liturgiline aasta: ajatsükli lakkamatu ring- kõik pärast külviega ja maa, “inimeste maa” viljade koristuse lõppu. „Inimeste maa” on nii sageli karm ning täis valu ja vaeva, ent teispool kogu seda viletsust tulvil tõelise Elu algeist, mida ta sügaval oma põues kannab.

Foto: Gennadi Baranov

Ränk töö see saagikoristus. Töö, mis kingib Vaimule viljaks leiva ja veini, millest Tema elustavas Hinguses saab Issanda Jeesuse Ihu ja Veri. Euharistia salasus, mis teostub täielikult jumaliku liturgia pühitsemises, juhatab meid põhimõtteliselt inimese enese salasuseni, sest inimene on sõna otseses mõttes teoloogiline paik, kuna Kristus, meie Eluleib, tungib meie saatuse tähendusse, et seda ülendada.

Kahtlemata on september kuu, mil maa valmistub uinuma. Keluandvale unele. Sümbolsest kuulutab see ette meie sisemise inimese uuenemist ning samuti meie ühtekuuluvuse uuendamist mitte ainult kõigi inimeste, vaid kogu looduga. September! Aeg uueks külviks, mis Püha Vaimu tules saab alguse surnuist tõusnud Issanda Ihust ja Verest.

Meie oleme mihklikuise maa sarnased: taevase Isa näo järgi maapõrmust tehtuna kanname eneses kõigi oma tööde ja vaevade seemneid, milles segunevad ühtviisi rõõm ja kurbus, ebaõnnestumised ja kordaminekud. Meie vaimulik töö võimaldab meil lakkamatu askeesiga täielikus usulises pühendumises pühkida minema tumedad pilved ja ähvarda-

va tormi. Kahtlemata julge ja vabatahtlik ettevõtmine, ehkki kannab eneses juba meie võidu uudsevilja. „Kes silmaveega külvavad, lõikavad hõiskamisega,” ütleb laulukirjutaja.

Meie uus saagikoristus sünnib võimest armastada Jumalat ja inimesi, muuta lähedasemaks oma suhted teistega, lähtudes oma südamest. See sünnib ka meie püüdlusest töötada kõik üheskoos rahumeelselt Issanda auks ning meie pidevast hoolesolemisest ligimese eest, iga teise eest, kes ennekoike on meie vend.

Õppigem evangeelset vaesust, milleta ei saa me kunagi tõeliselt teenida seda, kes „on vaesem” kui meie. Sellepärast kirjutab püha Gregorius Palamas, et „kui maad haritakse sellise innukusega, siis kui palju vajalikum veel on meie sisemise inimese harimine, et meis kasvaks usk Jumalasse ning armastuse ja halastuse teod!”

Soovin, et uus liturgiline aasta tooks teile lõppematut, rikkumatut rõõmu, mis on rikkaliku vaimuliku saagikoristuse rohke ja „ärälõppematu õndsuse” tulemus.

Kuidas see meie rahva hingele kõigeparemini vastab. Meie kiriku hoonel on nüüd Jumala armust oma katus peal, mis meid väliste tuulte ja tormide eest kaitseb.

Kuid, armsad lapsed ja kallid vennad: seestmist tööd on veel väga palju ja see ei lõpe kogu meie elu ajal. ...Meie kätte on usaldatud – ja nüüd juba täielikult – Issanda viinamägi, katsugem siis nüüd teda harida ja tema vilja kanda Ta evasele Peremehele, kui Ta omal ajal seda nõuab. Pandiks

HIUMAA PREESTRI SUVEKAEMUS

Hiiumaa õigeuspreester Sakarias Leppik mõtiskleb koguduse- ja saareelu üle tänavu suvel, kuhu mahtus rõõmsaid kohtumisi, uusi tutvusi ja lihtsalt kauneid päevi.

Preester Sakarias (Jaani) Leppik

Tihti hinnatakse Hiiumaa saareelu selle järgi, milline on parajasti aastaaeg. Kevade tulekuga hakkab mandrimeestel veri vemmeldama ning järjest tihenevad sõidud Rohukülla ning pikenevad praamijärjekorrad viitavad saare-elu elavnemisele. Ühest otsast on see ju arusaadavgi, kui jälgida puhkusteaegu ja silmas pidada masside rände dünaamikat. Kuid õppides tundma Hiiumaal läbi aasta elavaid toredaid inimesi, võib nii mõnigi siia-tulnu avastada, et elu saarel hingab läbi kõigi aastaegade ega suiku sügiseks-talveks lihtsalt unele, ootamaks järgmiste õopraami-graafikute ilmumist.

Kevad ja suvi Hiiumaal olid mulle mõneti esmaste sammude aeg. Jaanuari lõpus toimunud pühitsemisel määras Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku metropoliit Stefanus mind Hiiumaa Jumalasünnitaja Sündimise koguduse preestriks isa Aleksander Sarapiku asemele, keda ootab kaplanina ees rahuvalvemissioon. Hiiumaa aeg tiksus pisut teisiti kui närvilises ja keevas päälinnas. Hiiumaa asju aetakse läbimõeldult ning kaalumist on rohkem. Meretagune värk. Võib öelda, et Jumala aega on rohkem, sest võimalusi oma tegemisi keskendunult Jumalale pühendada on lihtsalt rohkem. Ka palveks jagub suuremat püsivust. Püsivust toetab aga paast, mida kinnitab omakorda hommikuti merele tüüriivate kakuamide ppsimine ja kalalootus.

Kogudus võttis mind noorukese preestrina hästi vastu. Kuigi ma ei olnud saarel just esmakordselt, olid mu esimesed sammud preestrina siiski hoopis teistsugused kui kuus aastat tagasi, mil Luguse külas Veetagus talu peremeheks sain. Hiiumaa kogudus, mille ainuke tegutsev kirik asub Kuristes, on hakanud aktiivselt osalema kirikus peetavatel liturgiatel, mida seni veel su-

vehiidlasest preestrina hakkasin pidama kord kuus, suuremad pühad päälekauba. Teenistusest osavõtt valmistab ainult rõõmu ja mis võiks üht preestrit veel enam rõõmustada kui ergav pilk koguduseliikmete silmis. Ma ristasin Kuristes oma Hiiumaa teenimisaja esimese lapse Getter Margareta ning matsin Tallinnas Puski küla Selja talu tütre Liidia.

Teenistustele lisaks sain suhelda paljude vahvate inimestega, kelle poolt loodan oma tegevusele toetust ja mõistmist ka edaspidi. Kui meie Kuriste kirikut külastas president Arnold Rüütel, ei saanud ma üle mere kohale seilata ja just kogudusevanem Hillar Padu, Taterma küla mees, koolmeister ja mõtleja oli see, kes võttis enda kanda kohustuse presidendile Hiiumaa õigeuskoguduste ajalugu ning elu tutvustada. Väsimatule Kõpu kiriku-rahvamaja eest võitlejale, ajakirjanik Harda Roosnale kuulub minu sügavaim tänu selle eest, et ta tutvustas noorele preestrile Kõpu kogudusemaja renoveerimisprojekti ning sellega seonduvaid nüansse, mis taoliste projektide puhul ei pruugi kõige libedamalt laabuda. Ning kui kahe vaimuliku jõud ühest vanast saunatalast enam üle ei käinud - vaja oli mu Veetagus talu sauna määndanud lage uuendada - tuhises appi üks hää koguduseliige, nimelt Emmaste ja Käina luterliku kiriku kunstpuutööd tudeerinud õpetaja Argo Olesk, kelle perele siinjuures palju aastaid soovin.

Suvi viis mind pea kõigisse Hiiumaa õigeusu piirkondadesse, mida traditsiooniliselt on neli, nagu oli kunagi ka kirikuid. Kogudused ja kirikud olid Kuriste külas Lõuna-Hiiumaal, idaranikul Kuris, Kõpus ja ka Puskis - mitte kaugel läänerannikust. Kõpu külade päeva peeti tänavu Kiduspe külas ja sellest kogukonna kokkutulekust oli mul au kutsutuna ka osa võtta. Kõput ja üldse Hiiumaa elu õpetasid mind paremini mõistma kohalik kunstnik Ott Lambing, helilooja Erkki-Sven Tüür, suvehiidlane Arne Mikk rahvusooperist, külarahvas ja ...tegelikult kogu Kiduspe õhustik. Kiduspe raamatu koostaja, teoloogi ja Kalana mehe Riho Saarde ees müts maha. Müts maha suurepärase arhiivitöö eest ja raamatuga kaasnev plaat on lihtsalt pärl. Kõpu poolsaare muutumisest rahvusvahelise mõõtmega avatud kogukonnaks andsid tunnistust väliskõpulaste sõnavõttud isamaa kiituseks nende kohalikus keeles – taani keelest korea keeleni. Puski küla kokkutulek oli muljetavaldavalt kohale toonud ligi 80 inimest. Mullu avasid Puski inimesed kohalikele preestritele-rahvalalgustajatele Vassili Verlokile ja Kosma Laredeile Puski kirikuaeda väärrika ja maitseka mälestuskivi, tänavune

on Issand andnud meie kätte oma Ihu, Ta on meid selle üleschitamise tööle seadnud ja see töö ei oota.

Kallid kaaslased! Südamliku armastusega kutsun teid kõiki üles väsimata ja ennast ärasalgavale tööle Jumala auks, igauhte tema koguduses, ametis ja elus. Ärgu väsitagu meid vastased voolud, ärgu kohutagu meid maruväel möllavad elumere lained: see teeb meile küll raskusi ja on meile katsumiseks, kuid ärgu keegi ial meelt heitku: Issand, meie Tüürimees, on valvel! Armu silmal vaatab Ta võitlejate peale, kes kinni peavad, mis neil on, armuga kinnitab Ta nõtkuvad käed ja teeb tugevaks komistavad põlved. Hõõguvat tahti ei kustuta Tema ära ja ei murra katki rõhutatud pilliroogu.

Jumala arm ühendagu täna kõik Eesti õigeusu koguduse lapsed ühisele palvele Õnnistegija ees ja andku ses ühises tänapalves Püha Vaim meile uut jõudu ja julgustust edendada, kasvada ja täielisemaks saada kõigis vaimuväärtustes Kristuse täisea mõõtu mööda.

Jumal vaata taevast ja võta näha ning tule kastma seda viinamäge, mis Su parem käsi on istutanud. Aamen.

Olgu see tõesti nii meie kõigi jaoks ja meie Kiriku hüvanguks! Tänan teid heatahtliku tähelepanu eest ja õnnistan teid kõiki isalikus armastuses.

+ STEFANUS
Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

Puski päev keskendus sealse õigeuskogukonna loole, kultuuri- ja haridustegevusele süäl maal. Puski päeval võis kaeda vanu fotosid, kuulata huvitavaid ettekandeid ning koorilaulu ja suhelda sealsete inimestega.

Ja muidugi ei saa unustada võrratut Hiiu Folki. Hiiumaa elu läbi ajaloo enim kujundanud preester Vassili Verlok oli rahvuslik mees, kes pidas lugu pärimusmuusikast, ükskõik siis, millise rahva oma see ka polnud. Nõndasama tahan ka mina praeguse preestrina Hiiumaa rahvalikest muusikaüritustest osa võtta. Kohaliku maa soola - muusikaõpetajast rahvamuusiku Astrid Böningi ja kitarristi ning raadiohääle Kristo Käo talitunud Hiiu Folk oli eeskätt Hiiumaa inimeste ühendajaks muusika kaudu, seejärel suvehiidlaste kinnitajaks Hiiumaa külge ja alles siis sündmuseks mandirahvale. Midagi oli Hiiu Folgis sellist, mis meenutas esimesi Viljandi Folke ja usun, et siin mere taga see sarnasus ka püsib. Hiiumaa preestrina kogesin siin harvaesinevat sundimatut õhustikku, inimeste säravaid palesid, vaikeset tänu muusikutele nende tegevuse ja töö eest, rahvuslikku meelt, väarikat saareuhkust ja pääasi - kuulis suurepärase pärimusmuusikat oivalistes ettekannetes.

Hiiumaa õigeusu kogudus astub oma rada ning ootab inimesi, kes otsivad taas oma juuri. Õigeusu koguduse ülesanne on olla väarikana kogukonna keskel ning elada kaasa selle kirgedele ning rahule tõusude ja mõõnadega. Ning anda alati igavikulisi vastuseid küsimustele, mida maised vastused rahuldada ei saa. Ja ikka alati austuse ning hoolimisega teenides. Eks Kuriste kirikuski ole vaja üht-teist kõpitseda, aga loodetavasti leidub piisavalt neid, kes nõu või jõuga toeks tulevad. Ning kindlasti tahaksin oma elu jooksul pidada Püha Liturgia Kõpu kogudusele Kõpu kirikus.

Hiiumaa poetess Ave Alavainu on tabanud:
*“Kesk varemeid sa
avad ainsa ukse
ja astud pääsematult
pühadusse.”*

Hiiumaa varemeis õigeusu pühamud näitavad teed selleni, mida on võimalik üles ehitada. Need müürid ei kaeble enam ammu. Nende valud on vaibunud. Nad ootavad inimesi - elusaid hingi. Sügis, tali, kevad ja suvi - kõik on võrdselt Jumala ja inimeste ja Hiiumaa omad.

22. juulil tulid Haapsalu koguduse liikmed ja sõbrad kokku püha apostel Maria Magdaleena mälestuspäevale

Preester Jüri Ilves

Iga koguduse elus on templipüha kahtlemata üks kirikuaasta kõrghetki. Haapsalu kirik on ainus püha Maria Magdaleenale õnnistatud pühakoda meie Kirikus ja just seetõttu on metropoliit Stefanusel võimalik meiega sel kaunil päeval koos olla. Nii kogunes ka sel aastal metropoliit Stefanuse eesteenimisel peetud liturgiale inimesi lähedalt ja kaugemalt. Kaasa teenisid isa Juha, isa Rafael ja isa Volodimir, kes Kreekamaalt meie Kiriku Ukraina kogudust teenima on tulnud, samuti diakonid Justinus ja Andrei. Eriliseks muutsid selle päeva kaugelt Obinitsast bussiga kohale sõitnud koguduseliikmed. Kaasa töid nad Setomaa palvemeele ja südamliku laulu, mida saime nautida nii jumalateenistusel kui ka sellele järgnenud kontserdias. Meie kogudusemaja jääb ilustama Obinitsa käsitöömeistri kaunites toonides vaip. Tänu teile, armsad! Ilm oli tavapäraselt heitlik, hommikutaevas pilvitas kahtlaselt. Veepühitsuse ajal hakkaski sadama tihedat vihma, mis kestis kuni ristikäiguni. Ja siis, oh taevas, sadu lakkas ja särav päike õnnistas meid oma soojusega! Nii kingiti meile ilus peoilm, mis võimaldas planeeritud söömaaja kirikupargis pidada. Peolauale sigines suupärast kohalikelt ja kaugemalt tulnuteltki. Kõigile, kes oma panuse andsid, siinkohal suur tänu!

Söömaajale järgnenud pidulikuks osaks koguneti taas kirikusse, kus anti lühike ülevaade koguduse elust viimase 170 aasta vältel. Just nii vanaks sai tänavu Haapsalu kogudus. Seejärel kuulasime Tallinna Issanda Muutmise koguduse laste ja nende vanemate laulu, mille eest suur tänu korraldaja Roland Randile. Obinitsa naiste neli laulu läksid samuti kuulajate südamesse. Ühe väikese tüdruku mängitud plokkflöödiviis oli hea näide esinemisjulgusest ja osalemisetahtest. Juubeliaasta Haapsalu koguduses jätkub. Püha apostlisarnane Maria Magdaleena, palu Jumalat meie eest!

Andku Jumal jõudu ja õnnestumist kõigis häis asjus neile, kes meie Kiriku tänase päeva ja tuleviku eest palvetavad ja tööd teevad!

Haapsalu Maria-Magdaleena kogudus 170. juubeliaastal

Haapsalu ühe vanima – püha Maria Magdaleena Apostlik-Õigeusu koguduse registreerimisest möödub 1. veebruaril 170 aastat. Alljärgnevas kirjatükis käsitlen lühidalt koguduse ajalugu tekkimisele eelnenud perioodist tänapäevani. Esimene, **Püha Kolmainu** puust kirik ehitati Haapsallu 1756. a bürgermeister J. Tobias-Enkini initsiatiivil linna majutatud sõjaväelaste kasutamiseks. Kirikul polnud oma preestrit ja jumalateenistusi käis pidamas Paldiski preester, vajadusel pidas jumalateenistusi ka kohaliku sõjaväeosa kaplan. XIX saj 30ndail aastail suleti see kirik teadmata põhjustel. Võimalik, et kirik hävis tulekahjus.

Haapsalu õigeusu koguduse ametliku moodustamiseni jõuti 1. veebruaril 1836. a, kui Tallinnas tegevuse lõpetanud sõjaväehaig-

las asunud kiriku vara ja kirikuamet toodi üle Haapsallu. Kirikuhoo-ne puudumisel peeti algselt jumalateenistusi kivist kasarmus (riigikassa osakonna teisel korrusel), kus teeniti kokku 15 aastat.

1845. a alustati annetustega uue kiriku ehitamist promenaadile. Annetustega saadi valmis kiriku vundament, mis jäi aga sellisena seisma kuni 1851. aastani. Kirikuehituse lõpetamiseks vajalik raha saadi lõpuks püha sinodi otsusega riigikassast. Kirik pühitseti sisse **21. juulil 1852. a**. Pühitsemisteenistuse pidas Tallinna piiskop Kristofor. Tseremoonial viibisid **tsaar Nikolai I poeg Aleksander (tulevane tsaar Aleksander II) ja tsaar Nikolai I abikaasa Maria Aleksandrovna**. Viimase soovil pühitseti kirik pühale salvitoojale Maria-Magdaleenale.

Algusaegadel koosnes kogudus peamiselt kohalikest ülikutest ja sõjaväelastest. Suviti paisus kogudus mitmekordseks, kuna Haapsalus viibisid arvukad külalised Venemaalt ja mujalt. Uue usulise ärkamise ajal XIX sajandi viimastel kümnenditel liitus kogudusega juba arvukalt eestlasi ja muid rahvusi. 1896. a valmis Haapsalu vanale kalmistule matmiskabel, mis pühitseti püha **Neeva Aleksandri** auks. Mõne aasta pärast ehitati kabel ümber abikirikuks. Kiriku ehitamiseks tegid annetusi paljud tolleaegsed vene ülikud ja kultuuritegelased, kes Haapsalus suvitasid. Suurtoetajaks oli ärimees ja kullakaevanduste omanik **Aleksei Vekšin**, kes annetas kirikule ikooni ning toetas rahaliselt ka Haapsalu püha Aleksander Nevski kiriku ehitamist. Enne I maailmasõda võeti vastu otsus Maria-Magdaleena kirik lammutada, kuna kirikuhoone oli muutunud suurele kogudusele kitsaks. Õnneks segas need plaanid ära alanud sõda, vastasel juhul ei oleks Haapsalus seda kaunist ja Eestis arhitektuuriliselt ainulaadset kirikut.

1930ndatel aastatel oli annetajaliikmeid teadaolevalt 500 ümber. Koguduseelu oli elav – tegutses pühapäevakool, leerikool ja laulukoos. Koguduse jumalateenistused toimusid põhiliselt eesti keeles, kuu viimasel pühapäeval aga kirikuslaavi keeles. Eestikeelseid jumalateenistusi pidas ülempreester Jakob Mutt, kirikuslaavikeelseid preester Joann Männik. Nõukogude võimu kehtestamisega 1940. a ja usuvastase propaganda tulemusena hakkas koguduse liikmeskond vähenema – 455lt (1935. a) 100le (1946. a). Kuni 1961. a lubas nõukogude võim kasutada mõlemat kirikuhoonet, kuid siis tuli võimude poolt korraldus abikirik sulgeda. Hoone jäi kolmeks aastaks tühjalt seisma. Vältimaks kiriku rüüstamist viidi kiriku sisustus Kiviõli kirikusse, kus see asub tänaseni. 1964. a augustis tuli võimudelt korraldus kolida Maria-Magdaleena kirikust välja. Vastu tulles koguduse palvele pakuti võimalust taas kasutada teenistuspaigana kalmistikirikut. Selle kohta sõlmiti leping Haapsalu Linna Täitevkomitee ja koguduse vahel. Ümberkolimine toimus 1964. a augustis-septembris. Kuna kirik oli tühjalt oleku-aastate jooksul kannatada saanud, teostati kiirelt siseringremont, mille käigus taastati ka kaunid laemaalingud. Maria-Magdaleena kirikut tabas aga kümnete teiste Eestimaa pühakodade saatus – tühjaksjäänud hoonet kasutas linn kommunaal-osakonna elektritarvete laona. Koguduse arhiiv (dokumentatsioon, kirikuraamatud jne) hävisid (hävitati?) 1980.–90. aastatel. Koguduse ajaloo kohta on Tartu Ajalooarhiivis olemas säilik **f. 1884**. Haapsalu Maria-Magdaleena kogudus taasalustas tegevust 1996. a, mil koguduse kasutusse tagastati peakirik Promenaadil. Alustati 38 koguduseliikmega, kes soovisid koguduse taastamist selle ajaloolistes õigustes. Kogudusele tagastatud kirikuhoonet asuti jaga-

kirjutas Tema Pühadus. Ta lisas, et kui inimene tunnetab end looduse kroonina, ei tunneta aga selle piisavat kasutusvajadust, rikub ta loomulikku harmooniat ja tasakaalu, mis Jumalale toetub. Hiljutised temperatuurikõikumised maailmas, taifuunid ja orkaanid, maavärised, merede ja jõgede reostumine ning mitmed teised keskkonnakatastroofid peaksid olema nii inimesele kui loodusele häärekellaks ja juhtima tähelepanu sellele, mida inimesel oleks võimalik ette võtta. Selliste katastroofide sügavaim põhjus on inimese enesekeskus. Ja see väljub Jumalast eemaldumises ning enese jumaluseks muutmises. Patriarh kutsus erilisel tähele panema kliima soojenemist, mille tagajärjeks on looduse ebastabiilsusilmingud. Ebanormaalne kogus energiat, mida vajab maailma sõjatööstus ning ületarbimine on kaks asjaolu, mille vähendamiseks vastutavad rahvajuhid ning südametunnistusega lihtsad kodanikud võivad koos midagi ette võtta, muutmaks olukorda paremaks.

Kreeta sai endale uue peapiiskopi

ma koos Seitsmenda Päeva Adventistide Haapsalu kogudusega, kes olid hoonet kasutanud alates 1985. a. Kirik oli sisustatud vastavalt adventkoguduse teenistuse vajadustele – altariosa oli ehitatud lava, paigaldatud kantsel, kirikusaal täidetud pinkidega ja altari paremal asetses tiibklaver.

Pöörde tõi koguduseellu 1996. a ülestõusmispühadel toimunud kahe uue vaimuliku pühitsemine Haapsalu koguduse tarvis – tollane EAÖK metropoliidi kohusetäitja, Soome peapiiskop Johannes pühitses preester Aleksander (Aivar) Sarapiku ja diakon Platon (Jüri) Ilvese. Augustis 1997. a pühitses Oulu metropoliit Ambrosius diakon Ilvese preestriks. Alates augustist 1997 asus kogudust teenima preester Jüri Ilves. Esimeseks muudatuseks sisustuse osas oli lavalt (tegelikult altari) toolide ja noodipultide kõrvaldamine. Varsti valmistati esimesed analoed (kaldlauad) ikoonide jaoks, mis asetati altariosa ja kirikusaali eraldamiseks (ikonostaasi asemel). 1997. a suveks tõmmati altari ja kirikusaali vahele vaherrie, mis jumalateenistuse ajaks eemaldati.

1998. a talvel saime kuulda, et mahajäetuna seisvas Suure-Jaani kirikus on säilinud ikonostaas (kujusein, mis eraldab altari kirikusaalist). See osutus heas korras olevaks ning kokkuleppel Suure-Jaani linnapeaga toodigi ikonostaas Haapsalu kirikusse, kus see 1998. a ülestõusmispühadeks pärast korrastamist üles seati. Kirik hakkas omandama traditsioonilist ilmet. Lõplikult sai kirikuhoone koguduse kasutusse alles 2001. a 1. septembrist, mil adventkogudus asus ümber vastvalminud hoonesse Endla tänaval.

Nende napi kümne aasta jooksul on kogudus tänu Jumala armule ja töötajatele läbi teinud arengu nii sisulises kui ka materiaalses tähenduses. Lisaks kirikule on koguduse kasutuses kaks kogudusemaja Linda tänaval, mis teenivad preestri eluasemena ning koguduse külalistemajana. Preestrimaja on laiemale üldsusele tuntud kui Wiklandi maja – veetis ju maailmakuulus kunstnik oma lapsepõlveaastad Haapsalus just seal.

Koguduse juures on vahelduva eduga tegutsenud laste ja täiskasvanute pühapäevakool ning ikoonimaaliring ja ilmunud koguduse teabeleht. Vaatame lootuse ja usuga tulevikku, sooviga täita seda tühimikku, mis aastakümnetega koguduse ellu on löödud. Koguduse elu puudutavat teavet jumalateenistuste ja ajaloo kohta, samuti rohkelt pildimaterjali leiab lugeja meie koduleheküljel: **www.maria-magdaleena.ee**

Fotod: Margus Lepvalts

Välisuudised

Pühim patriarh Bartholomeos: inimolemise suhe loodusse olgu täidetud rõõmuga

KONSTANTINOOPOL, 1. september, Oikumeeniline patriarhaat Tema Pühadus, Oikumeeniline patriarh Bartholomeos II pöördus kirikuaasta alguses traditsioonilise apostliku läkitusega kirikute ja koguduste poole, milles kutsus õigeuslisi üles mitte eirama Jumala seatud loomulikku harmooniat.

Patriarh kirjutas, et inimese igasugune suhe loodusse kaastub rõõmu ja rahuldusega. See omakorda annab inimesele taju vajaduste suuruse järele, tahte valimise vabaduse. Samuti võimaluse valida, kas inimene piirab himu vajaduste järele askeetliku distsipliiniga või laseb neil himudel täituda ülevoolava kire lõõmas. „On kahetsusväärne reaalsus, et inimsugu on tõuganud eemale Jumala juhatused ja soovitused. Me ei ole järginud Tema juhatavat armu, mõõtmaks omi vajaduste piire ning seda, kuidas me maailma kasutame, kuidas seal töötame ja kuidas seda hoiame. Ja tulemus on, et loodusse suhtume räpakalt ning katastrofaalselt,”

CHANIA, 4. september, RP-OT – Kreeta peapiiskopiks on valitud senine Chania metropoliit Ireneos, endine peapiiskop Timoteos suri mõned nädalad tagasi üle 90 aasta vanusena.

Kreeta Õigeusu Kirik kuulub kanooniliselt Oikumeenilisse patriarhaati ega ole Kreeka Õigeusu Kiriku osa. Peapiiskopi valimistel esitab Kreeta Kirik oikumeenilisele patriarhile kolm peapiiskopikandidaati ning metropoliit Ireneos sai püha sinodi kõik hääled. Metropoliit Ireneos Athanasiadis on sündinud 1933. aastal ning on õppinud Kreekas, Konstantinoopolis ja Inglismaal. Chania piiskopiks valiti Ireneos 1975. aastal. Tema omofori all ehitati Chania piiskopkonda suur kultuurikeskus, raadiojaam, tugvdati kloostrid ning loodi kindlaid sidemeid nii autonoomsete kirikutega kui ka Athose Püha Mäe kogukonnaga. Metropoliit Ireneos on korduvalt külastanud põhjanaabrite õigeusu kirikut, tema viimane visiit toimus peapiiskop Leo kutsel 2004. aastal.

Diakoonitöötegijad külastasid Vastseliina hooldekodu

Elenora Aida
Obinitsa koguduse liige
Vastseliina Hooldekodu juhataja

3.–4. august oli Vastseliina Hooldekodu täis lõbusat eluvust. Igast toast kostis juttu, naeru, laulu, palvelugemist. Meie maja vanakestele tulid külla õigeusu kogudustest mehed ja naised üle Eesti, diakoonitöö vabatahtlikud tegijad. Nad tulid ulatama meile sõbrakätt, kinkima lootust, jagama kallistusi.

Esimesel päeval said vanakesed koos uue sõbraga meenutada noorusaegu, rääkida praegusest elust, tegemistest, jagada armsaks saanud mälestusi, laulda meeldejäänud laulusid. Teisel päeval liitusid meiega **isa Rafael** ja Soomest **isa Juha** oma kaasadega. Pärast jutuajamisi tubades katsime saali ühise pika kohvilaua, kuhu ümber mahtusid ära kõik vanakesed, külalised ja hooldekodu töötajad. Lapsed andsid torelda kontserdi, esineda said kõik, kes tahtsid. Jahedavõitu vihmasel ilmale vaatamata oli kõigi osaliste südameis palju päikest, soojust, armastust, tänulikkust.

Laupäeval, 5. augustil, külastasid diakooniatöö tegijad Obinitsa kirikut. Isa Juha teenis koos meie preestri isa Rafaeliga liturgiat, **Avo Tölpt** luges ja **Leena Tölpt** laulis koos kooriga. Koguduse rahvas tänab teid kogu südamest selle armsa külaskäigu eest.

Südantsoojendav on tunda kuuluvust ühe KIRIKU ühisesse

Foto: Leena Tölpt

perre, kui sinu kõrval kirikus seisavad ühises palves teiste koguduste liikmed.

Teid jäävad tagasi ootama nii Vastseliina Hooldekodu vanakesed kui ka Obinitsa koguduse rahvas.

Diakooniatöö laager Kirikumäel

Henn Heinsoo

Meie kiriku diakooniatööle õnnistatud Leena Tölpt on varemalt korraldanud paastulaagreid, aga tänavu kutsus ta Jumalaema uinumise paastu ajal kokku diakooniatööst huvitatud.

Kogunesime “Mägi-Eestisse” Vastseliina lähedale Kirikumäe kämpingusse, kus olime koos 3. – 5. augustini. Koha pakkus välja isa Rafael Hinrikus, kes ka ise aktiivselt laagri tööst osa võttis. Kohale tuli 17 inimest Tallinna, Pärnu, Haapsalu, Tartu ja mitmetest maakogudustest. Laagrist võttis osa ka diakoonia-preester Juha Hirvonen.

Kolme päeva mahtus mitmesuguseid ettevõtmisi. Hommikul ärkasime kell seitse, järgnes hommikuvõimlemine Leena juhtimisel, ühine palvus ja teine päev võis alata.

Esimesel päeval toimus arutelu kirjakoha üle Matteuse evangeeliumist 25.31–46 teemal, kuidas aidata kõige vähemaid endi seas, kuidas mõistame meie kiriku diakooniatööd. Aeg möödus keskusteles märkamatu, vaid tühi kõht ütles, et päev on juba kaugel. Meisterkokk Avo juhtimisel valmis maitsev paastuaja toit, mida kõik isukalt söögilauas nautisid. Ja siis oli aeg minna külastama Vastseliina kristlikku hooldekodu.

Vastseliina hooldekodu asub sealse luteri kiriku kirikumõisas ja praegu on seal asukaid 24. Hooldekodu juhataja Elenora Aida tutvustas meile eelnevalt oma hoolealuseid, et saaksime ettekujutuse, kellega ja kuidas suhelda ning vestlust arendada.

Teise päeva teisem osa algas aruteluga eelmisel päeval hooldekodus kogetust. Enamuse jaoks oli see esimene kord hooldekodu külastada, mistõttu mõttevahetus kujunes elavaks – ilmnes palju probleeme, mis tekitasid vastakaid tundeid. Ühe probleemina tõstatati see, et hooldekodus on pandud ühte tuppa liiga palju elanikke. Koos elavad pidevat põetamist vajavad voodislamaajad ja need, kes endaga ise hakkama saavad. Avo Tölpt tutvustas meie kiriku kava raja-

heade kavatsustega mees käest võimaluse pääseda Jumalariiki ning seepärast läheb ta kurvalt ja rõhutuna ära.

„Tule sinagi ja järgne mulle halastuse teel; seal leian oma tõelise puhkepaiga siin maal,” kutsub Jumal meid läbi kogu evangeeliumi. Just sellest kriteeriumist lähtudes mõistetakse kord kohut ka meie üle; selle põhjal, kuidas meie suhtume ligimese valusse Kristuse enese Armastuse eeskujul. „Armasta vaeseid,” ütleb Iisak Süürlane, „et nende läbi halastataks sinugi peale.”

See on põhjus, miks oleme loonud „Diakoonia”. Toetage seda püsivalt ja järjekindlalt, pannes oma annetuse selleks ette nähtud korjanduskastidesse, mis asuvad meie pühakodades. Talitage vastavalt hetke võimalustele (tähtis pole mitte summa suurus, vaid tegu ise) ja ärge öelge, et see võib teha kahju teie koguduse rahaasjadele või teie enese taskule. Üks asi on kiriku eest hoolitsemine, teine teie enese ainelised vajadused või isiklik rikastumine, kolmas ja hoopis olulisem aga heategevus.

Kas tahate ikka tõesti teha Kristusele ruumi oma kogudustes, enda juures kodus, oma südames? Tehke siis nii, et viimisel kohtupäeval võiksite häbi tundmata öelda: mu Jumal, püüdsin siiralt, kuigi mitte alati küllaldaselt, õppida armastama oma ligimest nagu iseennast.

da Obinitsa vanasse koolimajja hooldekodu. Mõttest haarati kinni ja vestluses kerkis esile palju huvitavaid mõtteid plaanitava hooldekodu töö korraldamiseks.

Järgnes matk ümber Kirikumäe järve. Tee oli osaliselt metsarada, osaliselt rabamätaste vaheline laudtee ja iga soovija sai suu mustikaseks teha.

Ka teisel päeval käisime hooldekodus. Meiega oli liitunud diakooniatöö eest vastutav preester isa Juha Hirvonen. Hooldekodus võeti meid vastu juba kui tuttavaid – jätkus juttu ja uudistamist. Hooldekodu pere oli teinud meie vastuvõtuks ettevalmistusi, kaeti ühine kohvilaud ning ega lauludki laulmata jäänud. Lahkusime sealt sooja tundeiga südames.

Pärast lõunasööki pidas isa Juha laagrist osavõtjatele loengu Jumalaema uinumise ja Peterburi Ksenja ikoonidest.

Õhtul istusime lõkke ääres. Igaüks rääkis oma muljetest ja kokkuvõtte tegi isa Juha, kes tõdes, et tugevale tahtele vaatamata vajab diakooniatöö meie kirikus alles tõsisemat lahtimõtestamist.

Laupäeva hommikul osalesime liturgial Obinitsa Issanda Muutmise kirikus. Tagasi kämpingus lõunatasime ja oligi aeg kodutele asuda. Kolm päeva möödusid märkamatu. Iga osavõtja sai kaasa palju uusi teadmisi ja elamusi ning arusaama, et ligimesest hoolimine ei ole teisejärguline ega teoreetiline – ligimese aitamise soovi oma südames kandes läksimegi koju edasi mõtlema.

Laagrist osavõtjad olid ühel meelel – tuleb hakata korraldama õppepäevi ja järgmisel, s.o jõulupaastu ajal kohtume taas.

Foto: Henn Heinsoo

TEHKE KRISTUSELE RUUMI!

Metropoliit Stefanus

Üks olulisi küsimusi, mida peaksime endale üha uuesti esitama ja mille pärast alati hooles olema, on see, kuidas teha nii, et Kristus saaks tulla meie südamesse. Vastuse sellele on andnud juba meie isad, eriti püha Johannes Kuldsuu: samal kombel nagu Kristus samastub meie kannatustega ja võtab need enese peale, peame meiegi käituma teiste inimeste suhtes; samal kombel nagu meie saame üheks ihuks Kristuses hetkel, mil võtame vastu püha armulauda, peame saame üheks ihuks ka oma puuduses olevate vendadega hetkel, mil teeme midagi nende heaks. Sama armastus, mis seob meid Issandaga, peab siduma meid iga mehe ja naisega, keda me oma elus kohtame.

Vaadake, mida kirjutab rikka mehe kohta apostel Markus (10, 17–24). Ta oli igati tubli mees, kes pidas kinni käsust ja püüdlas aina suurema täiuslikkuse poole. Ka Jeesus ise tunnustab, et mehel ei jää sellest palju puudu. Puudu jääb tegelikult ainult üks asi: „Tule, järgne mulle!” ütleb Jeesus talle. Aga meest huvitab nii väga „omamissoov”, et ta ei suuda Issanda kutsele järgneda. Nii et lõppkokkuvõttes laseb see

23. septembril kell 11.00 toimub meie kirikukeskuses Wismari 32 diakooniapäev teemal „Kiusatus läbi alkoholi”.

Leena-Helena, tel. 517 4933, diakoonia@hotmail.ee

Sest pole inimest, kelle lähedaste või tuttavate seas poleks seda probleemi.

Püüame otsa vaadata oma nõrkustele ning mõista:

kuidas mõjub alkohol meie organismile, psüühikale, hinge; kuidas reageerib sellele Kirik, kogudus; kust on võimalik leida abi.

Anname infot ning teadmisi ja kogemusi on valmis meiega jagama nii oma ala spetsialistid kui ka meie koguduste õed-vennad.

Teretulnud on veel kõik ettepanekud selle kohta, millest peaks kindlasti rääkima ja kes seda võiks teha. Samuti sobivad palved ja pühade isade õpetussõnad.

Peale selle palun abi ka toetuspakkide valmistamisel.

Kindlale inimesele või perekonnale mõeldes saatke mulle nimekirja, mida neil oleks vaja.

Noortelaager Kreekas 1.–16. augustini

Gudrun Heamägi

Augustikuu kahel esimesel nädalal toimus Tallinna ja kogu Eesti ülipühitsetud metropoliit Stefanuse eestvedamisel EAÕK noortelaager Kreekas. Laager viidi läbi Kreeka tervishoiu-ministeeriumi kutsel ja toetusel. Osavõtjaid oli 17 koos kolme saatjaga (arhidiakon Justinus Kiviloo, Toivo Treima, Margus Kivi). Kreekas liitusid ka dekaan arhimandriit Grigorios Papathomas ja preester Tihhon Tammes.

1. augusti hommikul jäeti Tallinna lennujaamas kodustega mitte eriti kurvalt hüvasti, sihtpunkt oli ju kaunis Kreeka, kuhu me ka samal päeval lõuna paiku maabusime. Meie laagripaik, kus pidime veetma 2 ilusat nädalat, asus Nea Makri linna lähedal umbes 30 km Ateenast.

Kohale jõudes sõolati meid telkidesse. Kõik telgid olid seepidiselts kaunistatud igavikuliste lubadustega üksteisele, nagu näiteks: „Agapi pluss Dimitriz võrdub armastus,“ mõni laps oli väljendanud oma rahulolematust telgiseinu käristades ja lõikudes. Laagripäevade jooksul täiendasime meiegi seda antiikgrafiit portreede, laulusõnade ja lipuvärvidega.

Esmapilgul oleks võinud väita, et kreeka kokad üritasid meid surnuks toita. Eestlaste tavapäraselt tagasihoidlik õhtusöök ei piirdunud seal ainult sooja toiduga, vaid jätkus magusa, puuvilja ja kõige lõpuks jogurtiga! Kahe nädala vältel harjub inime paljugagi. Meile tutvustati ka sealset rahvast, kuid kõige eredamalt jäid ehk meelde laagri asejuht Nondas, laagriomanik ja noorte spordijuht – turske, musta juuksepahmakaga Vassili, hüüdnimega Asteek, Spartalne (Maaria jäädvustas tema portree laagri seinale, tea, kas telk ongi veel püsti, nimelt meeldis pilt Spartalasele kohe väga). Samas laagris puhkasid ka 12–16-aastased temperamentsed tüdrukud, kes pikapeale hakkasid märkama cesti poisse.

Hommikul ärkasime ruuporitest kostuva laulu peale (kord kreeka-, kord ingliskeelsed), vedasime end lipu heiskamisele, seejärel sõime ning siis toimus hommikupalvus. Läksime ujuma kas lähedal või kaugemal asuvasse randa (kõik olenes vaid tujust ja tahtmisest). Kella kahe paiku tuli aeg midagi põske pista ja siis leiba luusse lasta (kreekapäraselt siestat pidada). Ärgates tundus kõht tühjavõitu ja juba ootaski meid üks õige magus õhtuode. Umbes kell kuus tuli tahtmine midagi teha, niisiis mõned läksid ujuma ja teised otsustasid kreeklaste vastu võrkpalli mängida. Päikese loojudes langetasid nii kreeklased kui ka eestlased hümnide saatel oma lipu (mis tähendas, et varsti saab süüa). Õhtu lõpetasime õhtupalvusega, pärast mindi kas jalutama, kuhugi istuma, rääkima või lihtsalt magama (päevad olid ikka nii väsitavad).

Kahel õhtul toimus tants. Elav muusika mängis kreeka rahvalaule. Pidukorraldati kohalikul spordiplatsil – suurem osa tüdrukuid oskas ja tantsis rahvatantse. Esmalt tundusid sammud rasked ja miski väega ei tõmmanud meie omi ringtantsu, kuid laagrijuht ise käis eesti noori kaasamas. Varsti tantsis nii mõnigi meist. Lõbus oli.

Paari päevaga olime kreeklased valmis. Elasime ajata nagu mingis teises dimensioonis – söö, uju, maga, söö, uju, maga. Varsti toodi meid maa peale tagasi – ühel varahommikul asusime jalgsi teele Nea Makri linna lähedal asuvasse Püha Efremi kloostrisse. Kloostri võtsid meid vastu nunnad. Natuke räägiti kloostri ajaloost, isa Grigorios jutustas kiriku ikonostaasi sümbollikast ja austasime ka pühakusäilmeid. Enne siestat jõudsime laagrisse tagasi ja elasime kuuma üle.

Bussiga käisime ka Ateena-ekskursioonil. Turnisime Akropolis varemotel, külastasime turgu, kus müüjad üritasid väidetava kliendisõbraliku hinnaga päikeseprille ja CD-sid pähe määrida. Vaatasime üle Ateena piiskopikiriku ja sealt läksime bütsantsi muuseumisse vanu haruldasi ikoone imetlema. Laagripaika jõudes olime väga väsinud, kuid täis emotsioone ja elamusi. Tol õhtul toimus veel ka rannapidu kreeka moodi, mis lõppes selle-

ga, et kõigil, kes ujuma ise ei läinud, võeti kätest-jalgadest kinni ja heideti vette. Meie grupist said märjaks poisid.

Ühel päeval otsustasime elu põnevaks teha ja käia vaatamas päikeseloojangut Poseidoni templis. Teel peatusime Apostel Pauluse nunnakloostri. Klooster kõrgus mägedes muu asustuse kohal. Jäime ka õhtupalvusele, kuulasime vanu bütsantsi viise ja lahusime just õigel ajal, et jõuda päikeseloojangu ajal sõpradest silmapiiri taustal pilte teha. Siis seadsime sammud bussi ja hiljem juba laagri poole.

Jälle elasime mõnda aega paiksel. Ujusime, sõime. Ükskord külastasime kohalikku turgu, kus müüjad üritasid üksteisest üle karjuda. Teinekord veetsime päeva Ateena lähedases lõbustuspargis atraktsioone testides. Kord viidi meid autodega Maratoni linna vaatama ja kohta, kust on pärit maratonijooksu mõiste ja traditsioon. Seejärel sõidutati imetlema Maratoni järve ja tammi, mis asub kõrgel mägedes. Pärast jalutuskäiku istusime kõik koos isa Grigoriosega restoranis ja jälgisime päikeseloojangut järve.

Ühel õhtul toimus laagris tähtis kogunemine. Kohal olid meie metropoliit Stefanus, Spata metropoliit ja Eesti suursaadik Ateenas Andres Unga kaaskonnaga. Meie laagrilistel oli ette valmistatud väike kontsert 7 eesti lauluga. Laule saatsid kitarril Jürgen Sarapik ja Eero Tölpt, viiulil mängis Kadri Ilves ja kaasa laulsid loomulikult kõik. Kreeka tüdrukud esinesid rahvusliku tantsukavaga. Hiljem kogunesime kabeli juurde ja piiskop rääkis meile püha armulaua ettevalmistamisest (proskomiidiast). See oli ilus kingitus.

Eelviimane õhtu laagris. Keskööl korraldati meile sööklas ehtkreekalik lahkumispidu, mis tipnes 300 taldriku lõhkumise ja laudadel tantsimisega. Hommikul jätsime sooja Vahemerega hüvasti. Õhtul toimus liturgia. Kreeka tüdrukud olid meie poistesse nii kiindunud, et ei tahtnud neid minema lasta, viimane õhtu möödus pisarais ja autogramme jagades.

Hommikul algas meie kolmepäevane bussireis Põhja-Kreekasse. Meiega olid kaasas metropoliit Stefanus ja Isa Grigorios. Esimesel päeval külastasime Delfit, turnisime antiiksetel varemetel ja edasi sõitsime püha Luuka mungakloostri, mis oli seest kaunistatud haruldaste mosaiikidega. Bussiga möödusime Termopüüülidest (kunagi ammu toimus seal Termopüüülide lahing kreeklaste ja pärslaste vahel). Õo veetsime Ristija Johannese nunnakloostri (klooster asub tuhande meetri kõrgusel mägedes), kus elab ka eesti soost nunn, öde Teofiili. Meid võtsid vastu rõõmsad ja toredad õed Saksamaalt ja Inglismaalt. Hommikul käisime kella neljasel hommikupalvusel, hiljem tehti meile ekskursioon nunnade tööpaikadesse (ikoonimaalimis-, mosaiikide-, piima- ja juustutoodete tubadesse). Grupp jagunes kaheks, ühed läksid kohalikku farmi loomi vaatama, teised said nautida kiiret matka kloostri lähedasse Püha Damianose koo-passe (Damianos elas XVI sajandil koostas 17 aastat). Toimus ka kohaliku ja Eesti metropoliidi kohtumine. Lõunal jätsime hüvasti ja lahusime Meteora suunas.

Sõit kestis päris kaua, aknast avanes vaade kord maalilistele mägedele, kord lagedatele põllumaadele, kuni hakkasid paist-

Fotod: Roland Põllu

ma kõrged mäed ja nende peal esmapilgul tillukestena paistvad kloostrid. Olime jõudnud Meteorasse. Bussijuht pidi üles mää otsa jõudmiseks küllaltki raskeid manööverdusi tegema, kõrgele kloostrisse oli teel palju busse. Mungaklooster, mida me külastasime, oli üks vanemaid. Kõige meeldejäädavam vaatepilt avanes kiriku eeskojas – freskodel oli kujutatud ainult pühakute tagakiusamist ja tapmist. Kirik ise oli seest väga kaunis, selle eri osad olid pärit eri ajastutest. Vaatasime üle ka munkade söögi-toa, köögi, töötoad ja kreeka rahvusliku muuseumi. Jõudsime veel imetleda kõrgelt avanavat vaadet teistele kloostritele ning asusime kiiresti teele Siatistasse, kus õhtul toimus Jumalaema uinumise püha õhtuteenistus.

Mikrokastros kostitasid meid kloostri nunnad ja Siatista metropoliit. Kirik, kus peeti liturgia, on pühendatud Jumalaemale, seal asub ka Jumalaema imettegev ikoon. Teenistusel teenis metropoliit Stefanus. Kirikus oli tunda viirukilõhna ja inimeste ühtekuuluvust. Palvus lõppes õues, kuhu oli kogunenud väga palju inimesi. Metropoliit Stefanus tutvustas meie väikest noorterühma ja rääkis õigeusust Eesti ühiskonnas. Õhtul kostitati meid söögiga ja läksime magama, et ärgata vara ja jõuda Namatasse, isa Grigoriose kodulinna Jumalaema uinumise püha liturgiale. Liturgia möödus ilusate laulude saatel. Piiskoplikul liturgial teenisid metropoliit Stefanus, arhimandriit Grigorios, preester Tihhon, arhidiakon Justinus, alamdiakon Toivo Treima. Laulsime eesti keeles armulaua laulu, mis tekitas väga koduse tunde. Pärast liturgiat toimus rahvapidu, kus sõime lõunat kohaliku linnapea ja piiskopiga. Esitasime paar laulu oma laagrikavast, kohalikud esitasid ka oma rahvalaule. Lõuna ajal istusime isa Grigoriose koduõues, kus ta oli veetnud oma lapsepõlve. Õhtu hakul asusime väsinult teele Ateena lennujaama poole, et kella kolmeks kohale jõuda.

Kahju oli lahkuda inimestest, kellega sai viimased kaks nädalat perekonnana koos oldud. Ehk ei igatse ma nii väga Kreekat kui just lähedaseks saanud inimesi. Hea on teada, et meid ühendavad mälestused vanal ja uuel Kreekamaal. Me kõik leidsime sealt enda jaoks midagi.

*Kui asud teele Ithaka poole,
siis soovi, et see tee oleks pikk,
täis seiklusi, täis värskeid tarkusi.
Laistriigoone ja kükloope
ära karda, ka raevust Poseidonit mitte,
eales ei kohta sa neid oma teel,
kui kõrgeks jääb su mõttelend, kui õilsaks tundeiks
on võimelised nü su keha kui su hing.
Laistriigoone ja kükloope
sa ei kohta, ei metsikut Poseidonitki,
kui nad su enda hinges ei peitu,
kui su hing neid ei mana su ette.*

/1911/

Katkend **Konstantinos Kavafise** (1863–1933) luuletusest

Konstantinos Kavafis „Luuletused“, Tln. 1989, uuskreeka keelest tõlkinud *Mati Sirkel*

Kirjatud paradiis – õigeusu kirikutekstiilid

Sirje Säär

Foto: Gennadi Baranov

“Teie, preestrid, kellele see püha kohustus on usaldatud, rullige lahti Südoni tigudega purpurpunaseks värvitud riie, laotage see altarilauale; laotage selle hõbedastele külgedele neli siledat kõrvalvaipa ja näidake rahvale kulla sära ja kunstnike käte hülgavaid jälgi. Ühel neist on Kristuse kaunis pale. Mitte nõel ega oskusliku voolija nuga, vaid kuduja teljed on ühte liitnud selle altarikatte värvikad lõngad. Otsekui roosipunase Eose kuld on see riie, mis katab jumalikkude ihu, aga vaibad on Tüürose purpur.” (Hagia Sophia altarikatete kirjeldus VI sajandist)

Liturgilised tekstiilid ja vaimulike teenistusrüüd on viimasel ajal saanud suure tähelepanu osaliseks, oleme korraldanud kirikutekstiili näitusi ja valmimisel on õigeusu kirikutekstiilide muuseum.

Kirikutekstiilidel on oluline koht meie kiriku ja kristliku kultuuri ajaloos, neil on nii kunstiline kui ka ajalooline väärtus. Liturgilised tekstiilid kuuluvad koos risti, ikoonide ja teiste sakraalsete esemetega tähtsamate kirikus tarvitusel olevate pühade esemete hulka.

Liturgilised riided

Jumalateenistusriieteks ehk liturgilisteks riieteks kutsutakse rõivaid, mida kasutatakse vaid teenistusi läbi viies. Nad on õnnistatud vaid selleks tarbeks. Liturgilistel riidel on välja kujunenud teatud vorm; neil kujutatakse ristimärki ning pühitsetuna on nad Jumala kaitsva armu kujutised.

Pole täpseid teateid sellest, millal hakati liturgilisi riideid ki-

rikus kasutama. Esimesed kristlased ootasid Kristuse teist tulemist juba oma eluajal. Usu väljendamiseks polnud mingit vajadust kasutada erilisi rõivaid. Teisalt võis nende puudumise põhjuseks olla kristlaste tagakiusamise oht.

Varase kiriku teenistustel ei kasutatud ka peakatteid ega maske, nagu vastavalt mitmetel selleaegsetel kultustel. Juudi traditsioon pole tõenäoselt mõjutanud õigeusu rõivastumiskombeid, küll aga palveid, mis on enamikus pärit Vana Testamendi raamatutest. Jumalateenistusriiete arengut pidurdasid kristlaste tagakiusamised – kuni IV sajandini koguneti katakombides ja eramajades; teenistustel ei kasutatud erilisi pühitsetud rõivaid ega esemeid.

Tõenäoliselt leidub kõigile liturgilistele riitele eeskujusid tolleaegsetest ilmalikest riidest. Vähehaaval arenesid siiski teenistuste tarbeks mõeldud rõivad, harilikult valget värvi, mis eraldusid argirõivaist materjali ning lõike poolest. Neid kutsuti pühapäevarõivasteks.

III sajandil keelas paavst Stefanus liturgiliste riiete kasutamise argipäeval. Umbes samast ajast on meieni jõudnud Aleksandria Klemensi nime kandva liturgia tekstis juhised valgete teenistusriiete kandmise kohta, mis peaksid olema puhtad, korras ning argirõivastest ilusamad.

Uueks alguseks jumalateenistusriiete arengus võib lugeda aastat 313, mil ristiusk sai Rooma riigis ametlikult lubatuks. Õigeusu kiriku liturgiline rietus kujunes välja ja saavutas hülguse Bütsantsi keisririigi ajal. VIII sajandi alguseks oli paika pandud sümbolika; eriti püüdis Konstantinoopoli Germanus rõhutada iga rõivatüki seost Kristuse eluga. Soojad suhted riigi ja kiriku vahel viisid selleni, et kiriku kõrgematel vaimulikel lubati kasutada keiserlikke riideid. Need väljendasid ametit, kuuluvust ning auastet. Samuti olid nad märgiks keiserlikust poolehoiust.

Lähis-Ida ja Egiptus ühinedes vana-kreeka rõivastuskultuuriga on olnud põhilised mõjutajad õigeusu liturgiliste riiete kujune-

misel. Konstantinoopoli langemise järel võeti kunagist bütsantsi õukonna sära veel enam kiriku liturgiasse. Seal on ta hiljem kandunud Venemaale ja teistesse õigeusu maadesse.

Kasutatud allikad:

Ikoonimaalari, 1/2005

Vaimuliku Seminar materjalid, 1988, Stockholm

Tõlkis: Terje Palli

Näitus Tartu Jaani kirikus, aprillis.

Näitus Saaremaal Kuressaare linnuses, 9. juuli.

Fotod: Inga Heamägi

Taas kõrgetasemeline ikoonikursus Tallinnas

Sirje Säär

9.–31. augustini toimus Tallinnas EAÕK Kirikukeskuses, Wismari 32, ikoonimaali kursus, mille juhendajaks oli Alkis Kepolas Küprosel.

Alkis Kepolas on sündinud 1957. aastal Athineous ja õppinud

Ateena ikoonimaali koolis isa Kallinikos Stavrovouniotise käe all, Alkis alustas maalimisega juba 15-aastaselt. Ta on maalinud Küprosel 23 kiriku interjöörid ja Soome Kajaani kiriku seinamaalid. Metropoliit Stefanuse sõnul on Alkis Kepolas Küprose üks paremaid ikoonimaalijaid. Alkis Kepolas peab Küprosel koos mosaiigimeistrist venna George Kepolasega mosaiigi- ja ikoonimaali töökoda. Eelmise aasta augustis, septembris maalis Alkis Kepolas EAÕK kirikukeskuse ühe seinamaali ning juhendas ka ikoonimaalijate „töötuba“. Samaaegselt kursuse juhendamiseks maalis ta meie kirikes-

kusesse eelmisel aastal alustatud „12-aastane Kristus templis“ seinamaalile lisaks 4 evangelisti ja prohvet Eliase.

Kursus oli avatud kõigile. Osales 15 ikoonimaali-huvilist erinevatest kirikutest. Osa maalijaid olid eelneva ikoonimaali kogemusega, aga suuremale osale oli see esimene kokkupuude ikooniga. Kõik, kes kursustele tulid, tundsid sügavat huvi ortodoksi kiriku maali traditsiooni vastu. Neile oli oluline see isiklik kohtumine ikooniga.

Kursuse programm oli üles ehitatud kõrgel tasemel, mis arvestas inimeste erineva ettevalmistuse ja maalimisoskustega.

Fotod: Inga Heamägi, Gennadi Baranov, Margus Lepvalts

Mõtteid ja peegeldusi kursuslastelt

Alkis kujundas maalimise ajal rahuliku ja tasakaalustatud õhkkonna; igalt õpetajalt õpin eelkõige tema vaimsust ja ka erinevat maalitehnikat; kursus julgustas ikoonimaaliga jätkama; see oli õpetuslik elamus ja elamuslik õpetus; teise koolkonna tehnika õppimine, mis samas avardab ka ikooni sees olevat maailma; ikooni maalimine avab inimeses sügavama religioosse tunde, on midagi enam kui ainult ikooni vaatamine.

Helsingis Taidemuseo Tennispalatsis (Salomonkatu 15) avati näitus „Athos. Kloostrielu pühal mäel“. Näitusel on vaatamiseks välja pandud kallihinnalisi aardeid – ikoonide ja kirikutekstiile – Athose saare kloostritest ja muuseumitest. Näitus on avatud 18.08.2006–21.01.2007.

www.taidemuseo.fi/suomi/tennispalatsi/

Foto: Gennadi Baranov

Всея твари Содетелю, времена и лета во Своей власти положивый, благослови венец лета благости Твоея, Господи, сохраняя в мире люди и град Твой молитвами Богородицы и спаси ны»

(Тропарь индикту, 1 сентября)

Сентябрь – начало нового богослужбного года, непрекращающегося круговорота времени от посева до сбора урожая на земле, «земле человеков». «Земля человеков» так часто бывает жестока, полна боли и страданий, но и, преисполнившись горя, в глубинах своих хранит ростки истинной Жизни.

Сбор урожая – тяжелый труд. Труд, наделяющий Дух плодами – хлебом и вином, которые Его живительным дыханием становятся Телом и Кровью Господа Иисуса Христа. Совершаемое за Божественной Литургией таинство Евхаристии, по существу, открывает нам тайну самого человека. И именно на человеке сосредоточено богословие, поскольку Христос – Хлеб Жизни – входит в нашу жизнь, чтобы придать ей значение и высший смысл.

Сентябрь – месяц, когда земля готовится уснуть живодательным сном. Символически это предвещает обновление нашего внутреннего человека, общее обновление не только лю-

дей, но и всей природы. Сентябрь! Время нового посева, становящегося в огне Святого Духа Плотью и Кровью воскресшего из мертвых Господа.

Мы схожи с сентябрем. Сотворенные хоть и из земного праха, но по образу и подобию Отца Небесного, мы несем в себе семена трудов и скорбей, в которых в равной степени смешаны радость и печаль, неудачи и достижения. Духовное делание в непрестанной аскезе и с полной религиозной отдачей позволит нам разогнать ступившиеся облака и грозную бурю. И это, вне всякого сомнения, смелое добровольное предприятие уже несет в себе плоды победы. «Кто в знойное время сеет скорби со слезами и постом, тот с радостью будет собирать колосья, доставляющие вечную жизнь», — говорит псалмопевец.

Сбор нового урожая возможен как следствие исходящих из нашего сердца любви к Богу и желания ближе другим людям. Он рождает-

ся из нашего стремления работать всем сообща в духе мира во славу Господа, из нашей непрерывной заботы о ближнем, о том, кто прежде всего наш брат.

Будем учиться евангельской «нищете духа», без которой мы никогда не сможем принять Того, Кто более «нищ», чем мы. Свт. Григорий Палама пишет, что если землю возделывают с такой ревностью, то насколько же более плодотворно возделывание внутреннего человека для того, чтобы в нас возрастала вера в Бога, дела любви и милосердия!

Желаю, чтобы новый богослужбный год принес вам бесконечную, нерушимую радость, исполненную обильного духовного урожая, предвещающего «неисчерпаемое блаженство».

+ Стефан,
Митрополит Таллинский
и всея Эстонии

КРЕСТНОЕ ЗНАМЕНИЕ

“Synaxe”, France

Богобоязненный православный христианин перед началом любого дела осеняет себя крестным знамением во имя Отца и Сына и Святого Духа.

Крестное знамение совершается правой рукой, большой, указательный и средний палец которой соединяются, выражая тем самым веру в Святую Троицу. Мизинец и безымянный палец остаются прижатыми к ладони, обозначая, соответственно решению Халкидонского собора, двойное, нераздельное и несмешиваемое естество Христа — божественное и человеческое.

Затем богобоязненный христианин поднимает правую руку со сложенными таким образом пальцами ко лбу, энергично и твердо дотрагиваясь до него и произносит: «Отца». После этого он переносит руку к пупу и добавляет: «и Сына», указывая на то, что Сын Божий воплотился спасения нашего ради от Девы Марии и Святого Духа и стал человеком, похожим на нас во всем, кроме греха. Приносящее нам спасение воплощение Иисуса Христа было проявлением высшей любви в не выразимом словами кенозисе, отречении от себя. Но именно так Сын Божий захотел поселиться в сердце каждого человека, крещенного во Имя его, через Св. Дары, Свою Плоть и Свою Кровь. Велико это таинство, ибо как пуп является центром нашего тела, так и Св. Причастие становится средото-

чием нашей жизни. (Исихасты обращают свой взор в область пупа и во время каждого вдоха призывают на помощь Бога Сына, произнося Иисусову молитву «Господи, Иисусе Христе, Сыне Божий, помилуй мя грешного!».)

Далее благочестивый православный христианин поднимает правую руку, пальцы которой все так же сложены, к правому плечу и, энергично дотрагиваясь до него, вспоминает, что облекшийся в человеческое естество Иисус Христос после своего воскресения из мертвых вознесся на небо и тем самым спас нас, прикоснувшись божественным естеством к нашему естеству, вознеся его сидеть одесную Отца.

Наконец, переведя руку горизонтально и дотрагиваясь до левого плеча, говорит: «и Святого Духа!», желая выразить тем самым то, что Сын ниспосылает в сердца верующих исходящего от Отца Св. Духа, которым взываем мы «Авва Отче!»

Совершив крестное знамение, христианин заканчивает его словом «Аминь!»

Богословское понятие Креста

Новое Древо Жизни воздвигается на Голгофе; Крест Животворящий – знак победы над смертью. Ибо именно на Кресте побеждает Богочеловек смертью смерть и открывает вновь врата рая. Те самые врата, которые Он когда-то закрыл перед Адамом.

Господь возвестил: «И когда Я вознесен буду от земли, всех привлеку к Себе». Так Господь,

простирая руку с креста, принимает в себя всю вселенную.

Заметим, что в молитвах Церкви Крест персонализирован, поскольку он является инструментом, при помощи которого нам передаются нетварные энергии Бога. «Радуйся, Пречестный и Животворящий Кресте Господень, прогоняяй бесы силою на тебе пропятаго Господа нашего Иисуса Христа, во ад сшедшаго и поправшаго силу диаволю, и даровавшего нам тебе Крест Свой Честный на прогнание всякого супостата. О, Пречестный и Животворящий Кресте Господень! Помогай ми со Святою Госпожею Девой Богородицею и со всеми святыми во веки. Аминь».

Три креста (326 г.)

Митрополит Стефан

Иуда показывает, Елена находит, Константин пишет: «Разум не вмещает!»

Каждый год 14 сентября православная и католическая церковь вспоминают обретение Креста Господня царицей Еленой, матерью императора Константина Великого. Традиция поклонения Животворящему Кресту нашего Спасителя призвана напомнить нам важнейший аспект таинства Креста: то, что мы спасены страданиями распятого Господа нашего Иисуса Христа. В этом отношении Церковь заботится о

том, чтобы никогда не разделять Крест и место погребения, распятие и Воскресение из мертвых, смерть и жизнь: боль Страстной пятницы всегда ведет к радости Воскресения. Обратим теперь свой мысленный взор в прошлое.

В 323–324 гг. по приказу императора Константина был совершен ряд убийств — трагедия, причины которой были как политические, так и сугубо личные. Казнен был сводный брат императора Лициний, так как в управлении империей один из братьев оказался лишним, затем родной сын Константина Криспий. Наконец, супруга императора Фаустина. Эта новость породила бесчисленные толки на Востоке и на Западе. Что еще более усилило душевные муки и ужас матери Константина Елены, которая пришла к сыну обличить его преступления.

Можно ли себе представить себе эту ужасную трагедию, вернувшую императору разум? Надломленный и изможденный страхом возмездия от «Высшего Учителя», изнуренный внутренними противоречиями Константин признал свою вину и тем самым подготовил для своей матери ту удивительную судьбу, благодаря которой Елена стала первой знаменитой паломницей в Святую Землю.

В то время люди хотели во всем слушаться воли Божией. Несомненно, Константин и Елена должны были что-то предпринять для искупления своей вины, загладить свои прегрешения и напомнить всем, что и для императора есть конечное правосудие, Судия, могущественнее его. Так, в 326 году Елена прибыла в Иерусалим, Святой город, в котором был распят Божественный Учитель.

Сначала – крест!

История гласит, что в 312 году Константин, в численном меньшинстве выдвигаясь навстречу войску жестокого тирана и соперника Максентия, увидел на небе знамение креста. Вместе с императором видели знамение и другие. То же знамение явилось Константину во сне, и голос сказал «Сим побеждай!» Константин сразу же сделал крест своей эмблемой. Дальнейшее всем нам хорошо известно.

Крест, изображающий распятого Христа и черпающий силу и любовь свыше! Крест как знак присутствия Господа в жизни верующих и в Церкви! Крест, символ окончательной победы Сына Человеческого, Бога, воплотившегося в человека, «грядущего на облаках небесных с силою и славою великою» (Мф. 24, 30)! Но крест и как орудие казни!..

По раввинскому предписанию, «камень, которым кто-нибудь был убит, дерево, на котором кто-либо был повешен, меч, которым кто-нибудь был обезглавлен, и веревка, которой кто-нибудь был задушен, должны быть погребены вместе с казненными». Так, кресты Иисуса Христа и двух разбойников зарыты вблизи от места распятия и смерти Спасителя.

Свидетели и очевидцы крестных страданий Христа и Его погребения хранили память о месте смерти и погребения. Со времен апостолов на эти святые места часто совершались палом-

ничества. В житие сщмщ. Лукиана Антиохийского, принявшего мученическую кончину во времена императора Максимиана Геркулия, упоминается Голгофа и пещера — место погребения Иисуса Христа. Историк Евсевий рассказывает, что после взятия и разрушения Иерусалима Титом в 70-м году Голгофа и Святая пещера были засыпаны землей, мусором и камнями. Император Адриан на месте Голгофы воздвиг храм Афродиты, а над Гробом Господним установил идол Юпитера, Возможно, с намерением вернуть место язычникам. Известно также, что во времена Константина патриарх Иерусалимский неоднократно призывал императора начать поиски христианской святыни.

Прибыв в Иерусалим, Елена приказала созвать комиссию, состоящую из духовенства и археологов, чтобы назначить точное место раскопок (об этом повествуют историки Руфин, Созомен, Феодорит, Никифор Каллист, Григорий Турский). В течение нескольких месяцев велись интенсивные раскопки, однако безрезультатно. Горожане изъявляли беспокойство и неодобрение. Но неожиданно один еврей по имени Иуда (в дальнейшем, патриарх Иерусалимский, принявший мученическую смерть при императоре Юлиане Отступнике), смог показать точное место. На этом месте был насыпан большой холм из земли, мусора и камней. Когда разбросали мусор и раскопали землю, были обреты место Гроба Господня и Воскресения, а также Лобное место – место распятия Христа. И, о чудо! В одной из наполовину заполненных канав нашли три креста. Но на каком же из них распяли Спасителя? Патриарх Макарий призвал Бога на помощь и стал поочередно прикладывать кресты к болящей женщине, и когда при прикосновении к одному их крестов произошло чудесное исцеление, не осталось ни малейших сомнений.

Когда новость об обретении Креста дошла до Константина, ошеломленный император писал: «Это чудо во столько выше всего в Ойкумене, вмещаемого в себя человеческим разумом, во сколько небесное превосходит человеческое»

Действительно, человеческий разум не в состоянии вместить чудо! Это справедливо в отношении любой святыни, но особенно в случае обретения Креста, на котором был распят Бог-Человек. Крест Господень пробуждают в каждом из нас веру в воскресшего из мертвых Христа, воскрешающего живых из мертвых, и надежду на наступление Царства Божьего, в котором не пропадет ни одна частица истинной жизни.

В этот великий момент обретения Крест, который таким чудесным образом явил себя, просто и ясно указал всем изумленным свидетелям на присутствие самого Христа. В полноте радости Елена воздала почести и целование Кресту. Так как, вследствие множества народа, не все могли поклониться честному древу Креста Господня, патриарх Макарий воздвиг Крест на возвышение. Все единым гласом возопили «Kyrie eleison! Господи помилуй!». В эту ночь был установлен праздник поклонения Честному и Животворящему Кресту, который после 628 года стали отмечать с особой торжественностью, как на Востоке, так и на Западе. Следует отметить, что персидский царь Хоз-

рой, взяв Иерусалим, забрал с собой древо Животворящего Креста Господня. Но в 628 году его отвоевал император Иеракий и торжественно перенес обратно в Иерусалим, где он оставался до Первого Крестового похода 1096–1099 года. В ходе четвертого крестового похода в 1198–1204 был разрушен Константинополь. С тех времен две части Креста, которые находились в Константинополе и Иерусалиме – пропали. Частицы Креста находят еще время от времени в различных местах. Например, в базилике Святого Креста в Риме.

Елена довела свою миссию до конца. Она разделила Крест на три части с целью утвердить в вере будущих поколений (один фрагмент Креста – для Рима, другой – для Константинополя, третий – для Иерусалима. Затем Крест был разобран верующими на частицы. Старейшая императрица, основав строительство храма во славу Воскресения Христова на месте обретения Креста, вернулась к сыну в Константинополь, где 328 году мирно скончалась 81 году жизни. Православная церковь отмечает память равноапостольных царя Константина и матери его царицы Елены 21 мая. На Западе их память совещается 18 августа.

Не случайно христиан первых веков называли «крестопоклонниками». Разумеется, они не делали из Креста идола, но их поклонение было исполнено сакрального значения, которое Крест в себе несет, защищая от зла, освящая всех как знак воскресения из мертвых Христа, как знак, отсылающий ко Христу – автору истории спасения. Поэтому обретение Креста, не стало обычным историческим событием. Конечно, Крест был обретен в определенный исторический момент, но его значение, связанное с Воскресением и с Христом, воскресшим из мертвых, вне времени.

Ревностное и благоговейное отношение Елены и христиан (в том числе и современных) ко Кресту, обилие, написанных во славу Креста служб, небывало богатая церковная гимнография – общехристианская и особенно византийская, наглядно свидетельствуют о месте Креста как в Церкви, так и в жизни и молитвах верующих.

«О преславного чудесе, широта Креста и долготы небеси равна есть: яко Божественною благодатию освящает всяческая». «Радуйся требогатое древо и Божественное, Кресте, свете сущим во тьме, четвероконечный мир сиянием твоим, востания Христова проявлей зари...».

Так православная церковь напоминает нам, что для того, чтобы мы могли приобщиться воскресению того Человека, который одновременно был Богом, не как дару извне, который чудесным образом изменит нашу бренную жизнь, мы должны также приобщиться к его Кресту, ибо Крест – путь воскресения и принятия Святого Духа.

В заключение можно сказать, что Церковь видит в Константине и Елене пример внутренних борцов, и каждый церковный человек может узнать в них свое собственное движение, в котором он проходит со многими препятствиями и сомнениями путь к окончательному свету.

ВОЗДВИЖЕНИЕ КРЕСТА

О. Андрей Борелли

История праздника

В основе праздника Воздвижение Честного и Животворящего Креста Господня лежит древняя традиция поклонения Кресту в Страстную Пятницу. Традицию эту описала паломница Этерия, посетившая Святые места в конце IV века. После захвата и разрушения Иерусалима в 614 году персами, обычай исчезает с территории Палестины. Во времена императора Иераклия (610–641) праздник соединяется с праздником освящения храмов возле Голгофы и пещеры Гроба Господня. Именно оттуда получила начало современная традиция. Также в этот день вспоминают событие обретения Креста и его воздвижения для всенародного поклонения императрицей Еленой и патриархом Макарием. Торжественное поклонение Кресту было перенесено во времена папы Гонория I (625–638) в Рим, но прижилось там только при папе Сергии I (687–701), который был родом с христианского Востока.

Крест – новое Древо жизни

Но что значит для нас праздник Воздвижения Креста сегодня? Благодаря нему мы имеем возможность подумать о том, как Креста, из которого римляне сделали жестокое и варварское орудие казни, стал для христиан новым Древом жизни, насажденным новым Адамом в новом Раю. Он уничтожил смерть, которая была внесена в нашу плоть после вкушения плода Добра и Зла.

«Чрез свои страдания Христос освободил нас от страстей»

Страдания Иисуса Назарянина освобождает нас от страстей. Умирая на позорном кресте, Единородный Сын, отдает себя в рабство, чтобы принести рабам греха освобождение и обожение. В трагедии Голгофы в самой по себе нет никакого значения. Христианство, которое по сути является тайной обожения человеческой страстности и человеческого естества силою Святого Духа, является полной противоположностью культу воли, болезненному желанию страдания, слабости, смерти. Не следует рассматривать трагедию Голгофы как «ужаснейший парадокс распятого на кресте Бога» (Ницше). Распятый Христос не бессильный невратеник, которого постигла неудача и который осужден за бессилие найти единственно расплату в тайном зле.

Добровольно унижая себя, Христос возвышает нас. Для того, чтобы избавить нас от страстей, преисполненный любви Сын Божий соглашается на страдания и принимает позорную смерть на кресте.

Иисус Христос побеждает диавола

В последние части земной жизни Иисус из Назарета даже в самой малой степени не пассивен

и не унижен, хотя это может так показаться на первый взгляд. В смертельной борьбе Христа, длящейся с вечера четверга до трех часов полудни пятницы, видна решительная и активная борьба со Злом, истоки которой восходят ко времени пребывания Христа в Иудейской пустыни. Трагедия Страстной Пятницы — это битва с диаволом, из которой Иисус Христос выходит победителем. Тот, кого мы называем «Святым крепкий» («Святой Боже, Святой Крепкий, Святой Бессмертный») входит в «дом сильного» и связывает его (Мф. 12, 29), это означает в дом Сатаны, в его царство. Христиане, которые больше не верят в существование диавола, не могут понять трагедии Страстной Пятницы, не могут понять, «что ширина и долготы, и глубина и высота» (Еф. 3, 18). Хотя нам кажется, что Иисус Назарянин примирился со страданием, на самом деле, он заставляет страдать Сатану, чтобы вырвать человека на свободу из власти зла. Борьба Христа на кресте – прежде всего борьба за человека, борьба за его свободу, поскольку любой грех – это пребывание во власти зла. Через действие греха человек утрачивает богоподобие и добровольно отдается злу. Сын Божий соглашается на крестные муки только для того, чтобы заставить человека там, где он есть – в объятиях врага. Иисус Назарянин совершает небывалое, вскрывая изнанку человеческой природы, прилепившейся во грехе к Сатане.

Христианская весть – проповедь Креста

Но для того, чтобы освободиться от греха благодаря Кресту Спасителя, необходимо, усилие человека с верой и любовью познавать тайну Креста. Об этом напоминает нам апостол Павел в послании к коринфянам. Коринфяне уважительно относились к христианству, рассматривая его как учение философское, воспринимая апостолов как лидеров философских школ. Коринфяне у себя превратили Церковь Божию в философский кружок. Но христианство, говорит апостол Павел – не философия. Сделать из христианства философию означает отвергнуть Крест Христов, лишить его всякого смысла. Христианство основывается на «вести о Кресте». Христианская весть – проповедь Креста. Вот почему христианство требует от человеческого разума полного отречения от себя, любви и веры в могущество Божие, действующее через Крест. Надеяться на свой разум больше, чем на Бога (в этом заключалась ошибка коринфян) или в делах справедливости и спасения уповать лишь на человеческие силы (в этом заключалась ошибка евреев-законников) значит оставаться на уровне человеческого несмотря на то, что человек призван уподобиться Богу, призван к вечной жизни, в которой Отец дает Сыну нетварную и бесконечную божественную жизнь, вечное пребывание со Св. Духом.

Умереть для себя

И для того, чтобы достичь обожения, чтобы проникнуть в эту глубочайшую сущность божественной и нетварной жизни, человек должен умереть для себя. Животворящую смерть, через которую я верю, что распятый Сын – Сын Божий делает меня чадом Божиим, я принимаю только в случае, если Распятый «восставит меня от земли».

Именно поэтому смерть Христа приносит избавление, а не потому, что он наполнил небесную сокровищницу бесчисленным количеством хороших поступков, которые Бог может использовать для того, чтобы до скончания веков компенсировать человеческие дурные поступки.

Стать чадом Божиим

В умирании для себя, которое позволяет мне принять Сына Божьего таким образом, который противоположен плотскому существу «не было в Нем вида, который привлекал бы нас к Нему... муж скорбей и изнедавший болезни» (Ис. 53, 2–3), в этом умирании очень тесная связь с обратным движением, в котором Сын Божий становится плотью, делая из меня в Себе и через Себя чадо Божие. Он умирает за нас себя, и если я признаю это, то я признаю, что Он – Сын Божий: Он выводит меня из «плоти» и «крови», из падшей человеческой природы и делает из меня чадо Божие, являя мне Божественного Отца, Своего Отца, который не желает ничего более, как только стать моим Отцом.

Тропарь Воздвижению Креста Господня

Спаси, Господи, люди Твоя
и благослови достояние Твое,
победы нам на сопротивных даруя
и Твое сохраняя Крестом Твоим жительство.

Foto: Väino Silm

326. aasta kolm risti

Metropoliit Stefanus

*„Juudas osutab, Helena avastab,
Konstantinus kirjutab:
„mõistus jääb nõrgaks”!”*

Igal aastal 14. septembril meenutavad nii õigeusu kui ka katoliku Kirik Kristuse risti leidmist keisrinna Helena, Konstantinus Suure ema poolt. Meie Päästja eluandva risti kummardamise traditsiooni eesmärgiks on tuletada meile meelde Risti salasuse kõige olulisemat tahku: seda, et oleme päästetud Jeesuse kannatuste, ristilöödud Lunastaja läbi. On tõsi, et risti salasusega silmitsi seistes kannab Kirik hoolt, et kunagi ei lahutataks risti hauast, ristilöömist surnuist ülestõusmisest, surma elust: suure reede valu viib alati ülestõusmispühade rõõmuni ... Aga heitkem nüüd pilk ajas tagasi ...

Aastatel 323 – 324 lasi keiser Konstantinus kahjuks täide viia terve rea tapmisi; tragöödiaid, mille põhjused olid nii poliitilised kui eraelulised. Sel kombel mõrvati keisri kasu- vend Licinius, sest impeeriumi valitsemisel oli üks neist kahest ülearune; seejärel Konstantinuse lihane poeg Crispus ja lõpuks abikaasa Faustina.

Need uudised tekitasid nii idas kui läänes tohutut kõmu, mida veelgi võimendasid Konstantinuse ema Helena õudus- ja kaebehüüded, kes tuli kohe poja juurde, et kisendada tema hirmutegudest.

Kes suudaks ette kujutada seda kohutavat tragöödiat, mis keisri jälle mõistuse juurde tõi? Nii juhtus, et sisemiselt lõhestunud, „ülima Õpetaja” pahandamise kartusest väevatud, arvukaist vastuoludest heidutatud Konstantinus jõudis lõpuks selleni, et tunnistas oma suuri süümepiinu, valmistades sellega oma ema jaoks ette seda üllatavat saatust, mis tegi Helenast Püha Maa esimese kuulsa palveränduri.

Tõepoolest, tol ajal taheti kõikjal Jumala tahet kuulda võtta. Polnud kahtlustki, et nii Konstantinus kui ka Helena pidid midagi ette võtma oma süü lunastamiseks, et heastada tehtud üleastumisi ja lõppkokkuvõttes kõikidele meelde tuletada, et isegi keiser peab end viimseks kohtumõistmiseks andma „selle kätte, kes on temast vägevam.” Nii jõudiski Helena 326. aastal Jeruusalemma, pühasse linna, kus jumalik Õpetaja risti löödi.

Esmalt rist!

Lugu räägib, et 312. aastal, kui Konstantinus marssis arvulises vähemuses olevate vägedega oma metsiku rivaali Maxentiuse vastu, nägi ta taevas risti. Koos temaga nägid seda ka teised. Sama nägemus ilmus talle uuesti unes ja hääl ütles: „Selle märgiga võidad!” Konstantinus tegi ristist otsekohe oma emblemi ja edasist me teame.

Rist, mis kujutab ristilöödud Kristust ja ammutab kogu oma väe ja armu ülevalt; rist, Issanda kohalolu märk usklike elus ja Kirikus; rist, Inimese Poja, see tähendab inimeseks saanud Jumala lõpliku võidu sümbol, mis ilmub taevasse (Mt 24, 30), kui Tema tuleb oma väes ja auhiilguses kohut mõistma igavikuks. Ning lisaks ka hukkamise vahend!

Juutide tava kohaselt, nagu räägib ka Talmud, tuli „kivi, mõök, puu või nõör, millega kedagi on tapetud, peajagu lähemaks tehtud või hukatud, maha matta”. Kindlasti tehti seda ka Jeesuse ja kahe koos temaga hukatud röövli ristiga. Ristikannatuse ja haudapaneku tunnistajad ning nende järeltulijad mäletasid hukkamispaiga ja haua asukohta: apostlite ajast saadik käis seal sageli palverändureid. Maximinus Traaklase ajal märtrisurma surnud Antiookia Lukianuse kiidukõnes mainitakse Kolgatat ja koobast, mida kasutati Jeesuse hauana. Eusebius jutustab, et pärast Jeruusalemma hävitamist Tiituse poolt aastal 70 kasutati

Kolgata ja haua piirkonda linna prügimäena, kuhu kuhjati hulgaliselt jäämeid ja kive. Hadrianus pühitses Ristimäel (kas juhuslikult või ettekavatsetud profaneerimisena) Aphrodite templi ja püstitas Jeesuse haua asupaika Jupiteri kuju. Võimalik, et sooviga paik paganlusele tagasi võita. Samas on teada, et patriarh, kelle aladel need pühapaigad asusid, rääkis sellest Konstantinusele mitut puhku, kutsudes teda üles alustama püha reliikvia otsinguid.

Kohe Jeruusalemma saabudes käskis Helena kokku kutsuda preestritest ja arheoloogidest koosneva komisjoni, et kindlaks määrata kaevetööde täpne asukoht (vt Rufinuse, Sozomenese, Teodoretuse, Kallistuse Nikeforuse ja Tours'i Gregoriuse jutustused).

Kaevamised olid küll väga intensiivsed, kuid jäid pikkadeks kuudeks tulemusteta. Mis puutub linnaelanikesse, siis nemad väljendasid oma rahulolematust ja hukkamõistu. Ning siis ootamatult näitas üks Juuda-nimeline juut – hiljem sai temast Jeruusalemma patriarh, kes suri Julianus Taganeja ajal märtrina – kätte täpse koha. Eeldatavas paigas seisis majad, müürid, templid. Need lammutati, praht koristati, asuti kaevama. Ega siis keisril raha otsa saa. Lõpuks ilmusid nähtavale Kolgata kungas ja hauakoobas ning oh imet! ühes halvasti täidetud kraavist leiti kolm risti. Kuid milline neist võis olla kandnud Kristust? Patriarh Makarius hüüdis Jumalat appi ja kui lõpuks ühe risti puudutamisele hakkasid järgnema imelised tervenemised, ei olnud enam vähimatki kahtlust. Kui uudis Konstatinuseni jõudis, kirjutas vapustatud keiser: „ ... Mõistus jääb nõrgaks, jumalik ületab inimliku.” Tõepoolest, mõistus jääb nõrgaks!

Nii on see iga reliikvia puhul, eriti aga nende puude puhul, mille külge kinnitati Jumal-Inimene. On enam kui tõsi, et need säilmed äratavad igaühes usku ja lootust: usku üles tõusnud Kristusesse, kes äratav surnuist ja lootust, et jõuab kätte jumalariik, kus raasugi tõelisest elust ei lähe kaotsi. Nii võib aru saada, et sellel ülikalli leidmise hetkel juhatas Rist, mis ennast nii imelisel kombel lasi ära tunda, kõik hämmastunud kohalolijad lihtsalt ja selgelt Kristuse enese kohalolusse.

Oma rõõmus viskus Helena Ristile, et sellele suud anda. Rahvas nõudis luba talitada samal kombel. Siis pani Makarius Risti ühele kõrgemale kohale püsti ning kõik hüüdsid ühest suust ja südamest: „*Kyrie eleison* – Issand heida armu!” Sellel ööl sündis austusväärse ja eluandja Risti ülendamise püha, mida hakati hiljem, pärast 628. aastat, suure pidulikkusega tähistama nii idas kui läänes. Siinkohal tuleb ära märkida, et pärslaste kuningas Chosroes viis Risti pärast Jeruusalemma laastamist kaasa ja see võeti 628. aastal, pärast tema lüüasaamist keiser Herakliusele, kohe jälle tagasi. Rist toodi võidukäigus tagasi Jeruusalemma, kuhu see jäi esimese ristisõjani aastal 1099. Neljanda ristisõja käigus 1204. aastal rüüstati Konstantinoopol. Sellest saadik on kaks ristitükki, mis asusid Konstantinoopolis ja Jeruusalemmas, kadunud. Risti reliikviaid leidub veel siin-seal (näiteks Santa Croce kirikus Roomas).

Helena oli oma ülesande lõpule viinud. Ta olevat eraldanud ristist kolm tükki tulevaste põlvkondade usuvagaduseks: ühe Roomale, teise Konstantinoopolile ja kolmanda Jeruusalemmale. Seejärel usklike rünnaku ohvriks langenud Rist tükeldati ja kanti tükk haaval laiali. Vana keisrinna, pannud Risti leidmise paigas aluse ülestõusmise basiilika ehitusele, pöördus tagasi oma poja juurde Konstantinoopolisse, kus ta mõne aja pärast, 328. aastal ka suri, lõpetades kaheksakümneaastasena auga oma maise elutee. Õigeusu kirik tähistab tema ja tema poja mälestuspäeva 21. mail, austades neid mõlemaid tiitliga „apostlisarnane”. Läänekirikus meenutatakse neid 18. augustil.

Mitte asjata ei nimetatud esimeste sajandite kristlasi „Risti kummardajateks”. Mõistagi ei teinud nad Ristist ebajumalat, vaid nende kummardamine oli tulvil sakramentaalset tähendust, mida Rist endas kannab, olles hoidja kurja eest, pühitsedes kõike Kristuse surnuist äratava väega kui märk, mis tõstab meid uuesti lunastusloo autori eneseni. Selle-

pärast ei saanud Ristist, kui Kristus oli kord surnuist üles tõusnud, mõnda tavalist inimläu hooleks usaldatud mõõdanikusündmust. Kahtlemata ilmus Rist ühel teatud kindlal ajaloohetkel, kuid selle mõju on alati kohal Ülestõusmises ja seega ka surnuist ülestõusnud Kristuses kuni aegade lõpuni.

Helena ja kogu kristliku rahva innukus kuni praeguse ajani, Risti auks loodud liturgiliste jumalateenistuse rohkus, selleteemaliste üldkristlike ja eriti bütsantsi kirikulaulude enneolematu rikkus tunnistavad kõige ilmekamalt, et Rist on alati ja kõikjal nii Kiriku kultuses kui ka usklike palveis ja elus.

„Oh seda kõigeausamat imet! Risti laius ja pikkus on taevaga ühed, sest Jumaliku armastusega pühitseb ta kõik” (14. septembri hommikuteenistus). „Ole rõõmus, rist, sa üpris õnnis ja jumalik puu, sa valgus pimeduses olijatele, kes sa oma hiilgusega neljale ilmakaarele Kristuse ülestõusmise valgust ilmutad, aita kõiki usklikke paasapühani jõuda!” (suure paastu 3. pühapäeva hommikuteenistus). Nii tuletab õigeusu kirik meile meelde, et selleks, et me võiksime selle Inimese, kes oli ühtaegu ka Jumal, ülestõusmisest osa saada mitte kui välisest kingitusest, mis imevael muudab surelikku elu, peame osa saama ka Tema Ristist, mis on ülestõusmise ja Püha Vaimu vastuvõtmise tee.

Kokkuvõtteks võib öelda, et Kirik näeb Konstantinuses ja Helenas sisemiste võitlejate eeskujuna, kelles iga kirikuinimene võib ära tunda omaenese liikumise, mil ta paljude takistuste ja ebakindlustega heideldes läbib teed lõpliku valguse poole.

RISTIMÄRK

Ajakirjast “Synaxe” (Prantsusmaa)

Jumalakartlik õigeusuline kristlane alustab iga tegevust rinnale ristimärki tehes ja paludes appi Isa ja Poja ja Püha Vaimu nime.

Ta väljendab Jumaliku loomuse ühtsust, liites parema käe pöidla, nimetissõrme ja teise sõrme, samal ajal kui kolmas sõrm ja väike sõrm, mis kokku pigistatuna jäävad nende kolme püha Kolmainust kujutava sõrme varju, väljendavad Kristuse kahte loomust vastavalt Halkedoni kirikukogu ortodokssele määratlusele, olles ühendatud Jumala Sõna ühesainsas Isikus segi minemata ja segunemata, lahutamatult ja jagamatult.

Tõstes parema käe, mille sõrmed on eelkirjeldatud moel kokku pandud, otsaesise juurde, ütleb jumalakartlik ristiinimene: **Isa**, puudutades samal ajal otsaesist tarmukalt ja veendunult; siis, tuues samas asendis käe naba juurde, lisab ta: **ja Poja**, osutades Jumala Poja lihakssaamisele, kes meie, inimeste ja meie lunastamise pärast tuli lihasse Püha Vaimu läbi Neitsist Maarjast ja sai inimeseks, kõiges meie sarnaseks peale patu. See lunastustöö tegu oli ette ilmutatud Jumala armumajapidamises ja kirjeldamatus **kenosises**, endastloobumises, sest just nii tahab Jumala Poeg elada iga Tema nimesse ristitud inimese südames läbi pühade andide, oma Ihu ja oma Vere. Suur on see salasus, sest nii nagu naba on meie ihu keskpunkt, saab pühast armulauast meie elu keskpunkt (palge naba poole pööranud hesühlastid hüüavad iga hingetõmbe ajal appi Jumala Poega, kasutades niinimetatud Jeesuspalvet: Issand Jeesus Kristus, Jumala poeg, heida armu minu, patuse, peale).

Seejärel tõstab vaga õigeusklik kristlane parema käe, mille sõrmed on jätkuvalt samas asendis, parema õla juurde ja meenutab seda tarmukalt puudutades, et seesama Jeesus läks pärast oma surnuist ülestõusmist taevasse, olles enese peale võtnud ja päästnud meie inimloomuse, puudutades

seda oma jumaliku loomusega, tõstes selle istuma Isa paremale kaele.

Viies käe rõhtsalt vasaku õla juurde ja seda puudutades ütleb ta: **ja Püha Vaimu nimel!** soovides sellega väljendada, et Poeg saadab usklike südamesse Püha Vaimu, kes Isast lähtub ja on temaga samaloomuline, hüüdes: „Abba Isa!”.

Lõpetanud ristimärgi, kinnitab kristlane seda oma **aameni-ga!**

Teoloogiline arusaam ristist

Uus elupuu püstitatakse Kolgatale; eluandev ristipuu on surma äravõitmise märk. Sest just ristil võidab Jumal-Inimene surma oma surmaga ja avab uuesti paradiisi väravad, samad väravad, mis Ta kunagi Aadama ees sulges.

Issand kuulutas: „Ja kui mind maapealt ülendatakse, siis ma tõmban kõik enese juurde”; nii võtab Issand käsi ristipuul välja sirutades enesesse kogu maailmakõiksuse.

Pangem tähele, et Kiriku palveis on Rist isikustatud kui tööriist, mille kaudu antakse meile edasi Jumala mitteloodud energiad. „Ole rõõmus kõige kallim ja eluandja Issanda Rist! Sa ajad ära kuradid sinu peale ristilöödud meie Issanda Jeesuse Kristuse väe läbi, kes läks alla põrgu, hävitas ära kuradi väe ja andis meile sinu, oma kalli Risti, iga vaenlase äraajamiseks. Oo kõige kallim ja eluandja Issanda Rist, aita mind ühes püha Valitseja, Neitsi Jumalasünnitaja, ja kõigi pühadega igavesti. Aamen.”

RISTIÜLENDAMINE

Isa André Borrely

Ristiülendamise püha ajalugu

Ristiülendamise kirikupüha aluseks on ammu Risti kummardamise tava suurel reedel, mida kirjeldas palverändur Eteria, kes külastas pühi paiku IV sajandil. See riitus kadus Palestiina aladelt pärast seda, kui pärslased 614. aastal rüüstasid Jeruusalemma. Keiser Herakliuse (610–641) ajast näeme, et sama tava on üle viidud Püha Haua ja Kolgata kirikute sissepühitsemise püha teisele päevale. Just seal ongi alguse saanud praegune kirikupüha. Samas nimetatakse sellel pühäl mälestatava sündmusena ka Risti leidmist ja esmakordset rahvale kummardamiseks välja panemist keisrinna Helena ja piiskop Makariuse poolt. Pidulik ristikumardamine jõudis paavst Honorius I (625–638) ajal Rooma, kuid võeti seal omaks alles idakiriku aladelt pärit paavst Sergius I poolt (687–701).

Rist: uus elupuu

Mis tähendus on Ristiülendamise pühäl meie jaoks tänapäeval? Eeskätt peaks see võimaldama meil mõtiskleda Risti täpse tähenduse üle. Rist, millest roomlased olid teinud julma ja barbaarse tapariista, sai kristlaste jaoks uueks Elupuuks, mille istutas uus Adam uues Eedenis. Ta hävitas ära surma, mille oli toonud meie soole keeluvastaselt tarvitatud hea ja kurja tundmise vili.

„Oma kannatuse läbi vabastas Kristus meid meie kirgedest.”

Naatsareti Jeesuse kannatused, mille kohta Kirik laseb meile neil päevil lugeda neljandast evangeeliumist, vabastavad meid kirgedest. Surres teotaval Ristipuul annab Jumala

Sõna ja Tema Ainusündinud Poeg ennast orjaks, et tuua patu orjadele vabanemine ja jumalikustumine. Kolgata kurbmängul ei ole iseenesest mingit tähendust, mingit kõlapinda. Kristlus, mis on põhiolemuselt inimese kirkastumise ja inimloomuse jumalikustumise salarus Püha Vaimu väel, on valukultuse, haiglase kannatamissoovi, nõrkuse ja surma täielik vastand. Ei tule kõne allagi vaadata Kolgata kurbmängu kui “ristilöödud Jumala kohutavat paradoksi”, kui “kujuteldamatu ja ülima julmuse salarus, Jumala pöörase julmuse salarus, kes inimkonna päästeks iseennast risti lööb” (Nietzsche). Ristilöödud Kristus ei ole jõuetu läbikukkunud neurasteenik, kes on mõistetud oma võime-tuse eest üksnes salavihas tasu leidma. Ennast vabatahtlikult alandades Kristus ülendab meid. Selleks, et ravida meie kirgesid, nõustub Jumala Poeg täis armastust kandma oma kannatusi ning võtab vastu Risti ja surma teotuse.

Jeesus Kristus võidab ära Saatana

Oma maise elu viimases järgus pole Naatsareti Jeesus, kuigi see nii võib tunduda, vähimalgi määral passiivne või löödud. Jeesuse surmaheitlus, mis kestab neljapäeva õhtust kella kolmeni reede pealelõunal, on otsustav ja vägagi aktiivne võitlus Kurjaga, mis algas Juudamaa kõrbes Jeesuse kuulustööga. Suure reede kurbmäng on lähivõitlus Saatana-ga, millest Jeesus väljub võitjana. See, keda me nimetame “Püha Vägev” (**Püha Jumal, Püha Vägev, Püha Igavene**) “tungib selle kotta, kes on vägev”, see tähendab Saatana kotta, tema kuningriiki, “olles ta kinni sidunud ja röövides tema maja” (Mt 12,29). Kristlased, kes tänapäeval enam ei usu Saatanale olemasolusse, ei suuda mõista suure reede kurbmängu “laiust ja pikkust ja sügavust ja kõrgust” (Ef 3,18). Selles tragöödias astub Naatsareti Jeesus otse vastu sellele, mida isa Urs von Balthasar nimetab kurja sügaviku “neelujõuks”. Ristil kannatab Jeesusest ja Saatanast enim mitte esimene, vaid teine. Ja kuigi näib, et Jeesus Naatsaretlane on leppinud oma piinadega, laseb Ta tegelikult piinelda Saatanal, et rebida inimene vabaks Kurja võimusest. Jeesuse võitlus Ristil on ennekõike võitlus inimese eest, et teha inimene vabaks, sest iga patt on kurja võimuses olemine, kuna selle teo läbi kaotab inimene oma jumalanäolisuse ja andub vabal tahtel kurjale. Jumala Poeg, Ainusündinud Sõna nõustub teotava Ristipuul kannatamisega ainult selleks, et jõuda inimeseni seal, kus ta on – Vaenlase embuses. Jeesus Naatsaretlane teeb teoks enneolematu jõunumbri, et saada seestpoolt tundma patust inimloomust seejuures pattu, seda armuühendust saatana-ga, tegemata.

Kristlik sõnum on Risti sõnum

Et tänu Kristuse Ristile vabaks saada, on vaja, et inimene oleks nõus usus ja armastuses vaevaliselt, ent tervendavalt tungima Risti salarusse. Seda tuleb meile meelde püha Paulus pöördumises korintlaste poole. Korintlased väljendavad lugupidamist kristliku õpetuse vastu inimlikul moel, asetades selle samale tasemele filosoofide õpetusega, muutes Ilmutuse inimeste loodud õpetuseks ja koheldes apostleid kui filosoofiakoolkondade juhte: Jumala Kirik murenes Korintoses filosoofiaühinguteks. Aga kristlus, ütleb püha Paulus, ei ole filosoofia. Kristlusest filosoofia tegemine tähendab hüljata Kristuse Rist, muuta see kasutuks. Kristlus põhineb “sõnal Ristist”. Kristlik sõnum on Risti sõnum ja nõuab seetõttu inimmõistuselt seal, kus ta sellega kokku puutub, enesest lahtiütlemist ja armastavat usku Jumala vägevusse, kes ainsana Risti läbi toimib. Loota oma mõistusele rohkem kui Jumalale (milles seisnes korintlaste eksimus) või soovida teostada oma õigust ja päästet inimlike jõududega (milles seisnes seaduskuulekate juutide eksimus), tähendab jääda inimliku juurde, kuigi inimesele on lubatud jumalikustumine, pääs igavesse sündimisse, millega Isa annab Pojale mitteloodud ja lõppematu jumaliku elu – Püha Vaimu kogu igavikuks.

Surra enesele

Jumalikustumise ja jumaliku pojaseisuse saavutamiseks ning et tungida selle jumaliku ja mitteloodud elu sügavaimasse olemusse, peab inimene nõustuma iseenesele surema. Eluandev surm, mille läbi ma usun, et Ristilöödu on Jumala Poeg, teeb nii, et minust endast saab Jumala laps ja ma saan seda uskuda ainult juhul, kui Ristilöödu mu “maapealt üles tõstab”. Just seepärast toob Kristuse surm pääsemist, mitte aga seetõttu, nagu oleks Ta täitnud taevased varasalved lõppematu hulga heade tegudega, mida Jumal saab kasutada aegade lõpuni inimese jätkuvate pahategude kustutamiseks.

Saada Isa lapseks

Iseendale suremisel, mis laseb mul Jumala Poega vastu võtta sellisel kujul, mis vastandub lihalikule olendile, „kellel pole kuju ega ilu, et teda ihaldada; kes on põlatud ja inimeste poolt hüljatud, valude mees ja haigustega tuttav” (Js 53, 2–3), on väga lähedane side ümberpööratud liikumisega, millega Jumala Poeg saab lihaks, tehes minust eneses ja enese läbi Jumala lapse. Ta hävitab ennast ja kui mina Tema hävinguga nõustun, siis ma tunnistan, et Tema on Jumala Poeg: Ta viib mu välja „lihast” ja „verest”, see tähendab langenud inimloomusest, ja teeb minust Jumala lapse, ilmutades mulle, et Jumal on Tema Isa, kes ei soovi midagi rohkemat kui saada ka minu Isaks.

Ristiülendamise püha pealaul

*Lunasta, oh Issand, oma rahvast
Ja õnnista oma pärisosa.*

*Anna võitu ristirahvale tema vaenlaste üle
Ja kaitse oma ristiga
Oma kogudust.*

Foto: Gennadi Baranov

Setomaa palverännak

Tauri Tölpt

25.–28. juulini toimus Eesti Õigeusu Noorte Liidu palverännak Meeksist Saatsesse. Ligikaudu viiekümneliikmelisest palverändurite pundist võtsid osa lisaks õigeusklikele ka luterlased, baptistid, katoliiklased ning isegi üks anglikaan. Kolme päeva jooksul läbiti 60 km ja 12 tsässonat ning teele jäävaid kirikuid ja kalmistuid, neljandal päeval tähistati aga Paraskeevapäeva Saatses.

Palverännaku sügavam mõte oli inimese tagasipöördumine Jumala, oma loojajuurde. Inimese Jumalast eemaldumisest saadik on tekkinud vajadus tagasipöördumise järele. Kõikide palverännakute eeskujuks võib pidada Iisraeli rahva Egiptusest väljumist töötatud maale, mis näitab, et meie elu on üks suur rännak. Rännaku mõte seisnebki kusagilt alustamises ja kuhugi välja jõudmises. Me liigume välja orjusest, kus ei ole Jumalat kohal ning läheme töötatud maale, et kohtuda seal oma Jumalaga.

Nende nelja päeva jooksul saavutasid palverändurid pideva palve ja laulu kaudu ühtsuse, mille tõelist olemust ei ole võimalik sõnadesse panna ning mida tuleb ise kogeda. Antud palverännak andis meile kõigile tunda tõelist õigeusu vaimsust ning näitas, et Kolmainu Jumalat ülistame kõik läbi armastuse ja rõõmu Kristuse ülestõusmises. Meie ühist usku aitas tugevdada muidugi ka meid ümbritsev tugevate õigeusutraditsioonidega Setomaa, mille toetust tundsi igal sammul.

Inimestele, kes polnud kohalike traditsioonidega varem nii lähedalt kokku puutunud, oli lausa üllatav näha, millise austuse ja rõõmuga kohalikud meid eri tsässonates ja läbitavates külates vastu võtsid, kuidas osad autod meie ränduritest möödagi ei sõandanud sõita ning meid teel saatsid, andes sellega au Kristusele. Tuleb alandlikkusega tõdeda, et mingil määral tundsiime kõik ennast neil hetkedel misjonäridena, kes viivad Jumala sõna kohtadesse, kus teenistus toimub vaid kord aastas või har-

vemgi. Meie tuleku mõju peegeldus kohalike silmades ning nende külalislahkust ei unusta me kunagi.

Suur tänu metropoliit Stefanusele, kes peaaegu igal öhtul vastas palverändureid tee peal vaevama hakanud küsimustele ning meid iga päeva lõpp-punktis kui tõeline hingekarjane oma karja vastu võttis. Palverännaku toimumisel mängisid suurt rolli ka meid teel saatnud vaimulikud, kes meie palve ja usu leeki pidevalt ärgitasid ning oma vaimulikke kohustusi ideaalselt täitsid.

Ma isiklikult loodan, et see palverännak saab järjekordseks tugevaks traditsiooniks meie kirikus ning laseb meil üha uuesti kogeda Jumala armu.

Fotod: Margus Lepvalts

Noorte Liidu tegemised 2006. aasta sügisel

Eesti Õigeusu Noorte Liidu alanud hooaja esimene üritus, **laululaager**, toimub **29. sept–1. okt Tallinnas**. Tuleme kokku, et õppida stihhiiraviise ja mõndagi veel. Kõigil lauluhuvilistel palume ühendust võtta isa Jüri e-mailil: **jyri@eonl.ee** või **56 730738** ja seda hiljemalt **15. septembriks**.

Noorte Liit on uuel hooajal planeerinud koguduste külastusi eri paikades üle Eesti. Esimesed toimuvad juba oktoobris ja novembris. Täpsem info saab teatavaks kogudustes.

Oleme planeerinud alanud tegevusaastaks palju huvitavaid üritusi ja laagreid. Küsi infot oma kogudusest või vaata **www.eonl.ee**

Kui oled kogudusenoor ja tahad olla koos omaelastega, koos palvetada ja huvitavat tegevust leida, astu Noorte Liitu! Selleks tuleb sul võtta ühendust Liidu peasekretäri pr. Jüri Ilvesega või minna otse meie koduleheküljele ja menüü tulbast “Noorte Liidust” alla laadida liikmeksastumise avaldus ja see ära täita. Seejärel saada see aadressil: **Linda 2, 90502 Haapsalu, pr. Jüri Ilves**. Ära unusta lisada oma kontaktandmeid (e-mail, telefon, aadress). Kõigile Noorte Liidu liikmetele õnnistatud ja teguderohket uut tegevusaastat!

EAÕK Kirikuvalitsus kuulutab välja konkursi

EAÕK meediakanalite peatoimetaja kohale

Tööülesanded:

- EAÕK kirjastus- ja meediategevuse juhtimine
 - EAÕK meediaväljaannete ja kirjastusprojektide igapäevase tõrgeteta töö korraldamine
- Osalise tööajaga töö

Täpsem info aadressil:

www.eoc.ee

Rahvusvaheline konverents „Naised ja mehed kirikus” 28.–30. juulini 2006 Friars, Aylesford, Kent, Inglismaa

Marje Rohtla ja Marina Treima

Konverents toimus XIII sajandil rajatud tänaseni tegutsevas karmeliitide kloostri juurde rajatud konverentsikeskuses. Konverentsi idee pärines kreeka päritolu ameeriklannalt Demetera Jaque'lt, kes sai õnnistuse Diokleia piiskopilt Kallistos Ware'lt (kelle raamat „Õigeusu tee” on tõlgitud eesti keelde). Kuna konverents toimus Inglismaal, tegeles organiseerimisega 1979. aastal isa Kallistose cestvedamisel rajatud püha Ristija Johannese liikmeskond.

Osavõtjaid oli Inglismaalt, Iirimaalt, Ameerikast, Egiptusest, Rumeeniast, Austriast, Saksamaalt, Taanist, Hollandist ja Eestist. Marina Treima ja siinkirjutaja osavõtt toimus meie lugupeetud metropoliit Stefanuse õnnistusel.

Konverentsi avatekande esitas **Diokleia piiskop Kallistos Ware** teemal „Ristitute preesterkond”. Tõelise teoloogi esinemist on alati hea kuulata! Nimetatud ettekanne kujunes konverentsi vaimulikuks juhiseks ja eeskujundvaks sissejuhatuseks teistele sõnavõtudele. Piiskop tuletas meile oma esinemises meelde, et kirikus on nii naistel kui meestel ühine roll. Õigeusu kirikus sajandite jooksul välja kujunenud traditsioonil on kindel mõte ja eesmärk. Kui ristitud inimene (nii mees kui ka naine) kannab oma südames Jumalat, siis ta ongi preester, kes annab oma eluga tunnistust tõelisest teenimisest.

Demetera Jaquet Ameerikast kõneles internetis loodud õige-usklike naiste võrgustikust (www.OrthodoxWomen'sNetwork.org), mis tegeleb esmajoones informatsiooni edastamisega ja sarnastest tegevustest-teemadest huvitatud naiste ühendamise. Ta tõi hulga näiteid, kus naised on saanud selle võrgustiku abil oma oskusi ja andeid kiriku heaks paremini rakendada ja ühtlasi on paljud naised saanud julgustust oma heade kavatsuste elluviimiseks.

Ideest on kinni haaranud austerlanna Antonia Himmel-Agisburg, kes kavatseb algatada analoogse üle-euroopalise võrgustiku. Selles ettekandes aegajalt kostnud feministlikud noodid ei leidnud kuulajate seas kõlapinda.

Samuti Ameerikast pärit Teva Regule tõstas oma ettekandes naiste diakonipühitsuse küsimuse ja miks naistele ei ole seda siiani võimaldatud, kuid diskussiooni ei tekkinud ka sel teemal.

Ehtinglasliku kokkuvõtte eelnimetatud teemade lõpetuseks tegi Bede Gerrard Oxfordist. Tema ettekande teema oli „Mittevaimulikud kui usuõpetajad” ning ta rõhutas, et soolise erinevusele ja ametinimetusele vaatamata kannavad kõik, nii vaimulikud kui mittevaimulikud Püha Vaimu annet ja on oma elus usuõpetaja rollis.

Konverentsi lõpetas Mangala Frost Oxfordist ettekandega “Naispühakud eile ja täna: mida on meil nendelt õppida?” Mangala tõi hulga näiteid varakristlikest naispühakutest, kes ohverdasid oma elu usu nimel. Ta rõhutas, et pühakulugusid lugedes pole talle kunagi tekkinud arusaamist, et need naised oleksid tundnud end ohvrina või oleksid nõudnud enda suhtes erikohulemist. Nad jäid alati kindlaks oma veendumustele ja usule.

Homniku- ja õhtuteenistustel teenis piiskop Kallistos. Hollandist oli konverentsile sõitnud kantor ja nii moodustati kohe rahvusvaheline kirikukoor. Laupäevaõhtune kooriproov kestis mitmeid tunde ning oli lauljatele päris väsitav, kuid hilisem Jumalik Liturgia, kus kõlasid samad viisid, mis kodumaalgi, oli väga liigutav.

Konverentsil osalemine andis meie kirikule uusi kontakte. Kaasa tõime palju häid raamatuid, mis ootavad lugejaid püha Platoni Seminari raamatukogus. Raamatute hulgas on ka **piiskop Kallistos Ware pühendusega teos „The Inner Kingdom”**. Siinkirjutajale jättis kirka mälestuse kohtumine vaimuvalgust ja siirast armastust kiirgava piiskop Kallistosega. Kõigil päevadel juhatas ta konverentsi – tema kommentaarid ning huumor heitsid valgust toimuvale. Auväärse piiskopi õnnistusel asusime tagasi koduteele.

Välisloimetus: preester **Sakarias**; küljendus: **Inga Heamägi**

Tõlked vene keelde: **Stepan Fraiman**; tõlked prantsuse keelest: **Tiina Niitvägi-Hellamaa**; keeleteoimetaja: **Epp Väli**

Aadress: **Wismari 32, Tallinn 10136** metropoolia@eaok.ee Interneti lehekülgi: www.orthodoxa.org (rahvusvaheline) www.eoc.ee (eesti)